

АКТУАЛЬНО > с. 3

**«Я БУДУ ДІЯТИ
РІШУЧЕ І ПОСЛІДОВНО»**

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО > с. 8

**ВІД ТРИПІЛЛЯ
ДО СЬОГОДЕННЯ**

ПОСТАТІ > с. 12

**ПОЕТИЧНА МІНІАТЮРА
МИКОЛИ СЯДРИСТОГО**

Фото: Юрій ШКОДИ

Михайло Кулиняк,
міністр культури
України

*На Аскольдовій Могилі
Поховали їх –
Тридцять мучнів-українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій Могилі
Український цвіт! –
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.*

Павло Тичина

29 січня в Україні відзначають День пам'яті героїв Крут. Цього дня у 1918 році на залізничній станції біля села Крути на Чернігівщині 300 київських студентів вступили в нерівний бій із шеститисячною більшовицькою армією Михайла Муравйова, що йшла на українську столицю. Студентський курінь був однією з небагатьох частин, які захищали підступи до Києва за завданням керівництва Української Народної Республіки.

Бій був тривалим і запеклим. Користуючись прикладом, українські війська почали відступати зі станції Крути до своїх ешелонів. Більшості це вдалося. Але не всім... 27 студентів та гімназистів, які охороняли станцію, опинилися в полоні. Згодом до більшовицьких лабет потрапили ще двоє українських прапорщиків, що прикривали відхід своїх частин. Усі 29 героїв були розстріляні або замордовані. Їх поховали на Аскольдовій могилі у Києві.

За свідченнями істориків, більшість студентів не мали військової підготовки, були погано озброєні. Численна армія Муравйова розбила загін із 300 київських студентів, а інших українських військ на її шляху не існувало. Більшовики ввійшли до Києва і влаштували в місті вакханалію арештів та мародерства.

Існує кілька версій, чому сталися трагічні події під Крутами. У загибелі студентів звинувачували керівництво українських збройних сил, яке кинуло їх напризволяще перед загрозою сильного і небезпечного ворога. Проте більшість істориків сходяться на думці, що справжньою причиною трагедії під Крутами стали чвари в середовищі керівництва УНР, яке замість утвердження незалежності боролось за особисту владу. Десятиліттями історія бою або замовчувалась, або обростала міфами та вигадками як в закордонній, так і у вітчизняній історіографії.

Нині відважний вчинок студентів слугує як прикладом для молодого покоління, так і уроком для влади незалежної України. Надзвичайно актуальним у справі розбудови української державності залишається виховання патріотизму у молоді і розвиток національних збройних сил.

29 січня – день національної честі, героїзму, самовіддачі і любові до своєї землі. На самій станції «Крути» біля монумента пам'яті полеглим і в більшості областей України пройдуть заходи із вшанування подвигу студентів, які загинули, захищаючи Київ. Україна згадає звиягу та безстрашність усіх тих, хто віддав своє життя за незалежність нашої держави. І сама незалежна Україна є кращою даниною їхньому подвигу!

ДЕНЬ СОБОРНОСТІ І СВОБОДИ

У різних містах України в неділю відбулися акції з нагоди Дня Соборності й Свободи.

У **столиці** традиційно на мосту Патона об'єднали лівий і правий береги Дніпра. Символічними живими «ланцюгами єдності» також з'єднали береги Дніпра у Дніпропетровську та Дніпродзержинську.

У **Дніпропетровську** акція відбувалась як не-політична і позапартійна. Крім того, тамтешні активісти відкрили в неділю пам'ятний камінь на братській могилі бійців армії Української Народної Республіки, які загинули в боях за незалежність.

На межі **Тернопільської** та **Хмельницької** областей відбулася акція «Збруч – ріка єднання!»

У **Тернополі** та **Львові** тисячі людей з'єднали «живим ланцюгом єднання» пам'ятники Тарасові Шевченку та Степанові Бандері. Учасники акції молились і провели віче.

У **Донецьку** в неділю відбувся російський марш, у якому взяла участь близько 40 людей із проросійських організацій міста та області.

У **Рівному** на Майдані Незалежності День Соборності і Свободи зібрав близько двохсот городян.

У **Херсоні** біля пам'ятника Тарасові Шевченку пройшов мітинг, на який зібралися близько 400 осіб, серед яких керівники ОДА і облради,

На мосту Патона об'єднали лівий і правий береги Дніпра

представники мерії Херсона, керівники органів виконавчої влади і районних рад у місті Херсоні, представники політичних партій і громадських організацій, студенти.

Активісти громадських організацій в Криму взяли участь у спільній загальноукраїнській акції, яка в **Сімферополі** відбулася біля пам'ятника Т. Г. Шевченку, а на набережній в **Ялті** молоддю теж був створений «живий ланцюг».

У всіх містах України були проведені святкові концерти.

Яна ЛЕВИЦЬКА

ПРЕЗИДЕНТ НАГОРОДИВ ДІЯЧІВ КУЛЬТУРИ

Згідно з Указом Президента України «Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня Соборності та Свободи України» за значний особистий внесок у розвиток незалежної Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю були нагороджені діячі соціально-економічної, науково-технічної та культурно-освітньої галузі, йдеться на сайті Глави держави.

Присвоїти почесні звання:

«Народний артист України»

Борку Ігорю Миколайовичу – солістові опери, провідному майстру сцени Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Г. Шевченка, м. Київ.

«Заслужений артист України»

Олійнику Михайлу Мефодійовичу – артистові-солісту Харківського державного академічного театру опери та балету імені М. В. Лисенка.

Фіці Михайлу Івановичу – артистові Єврейського музично-драматичного театру імені Шолом-Алейхема, м. Київ

Звання **«Заслужений художник України»** отримав закарпатський митець Василь Попович.

НОВОПРИЗНАЧЕНІ І НОВООБРАНІ

У Києво-Печерському заповіднику новий гендиректор

23 січня колективу Києво-Печерського заповідника представили нового генерального директора – Лісничу Вікторію Миколаївну, призначену наказом міністра культури України № 60/0/17-12 від 23.01.2012 року.

Із вересня 2010-го до жовтня 2011 року обіймала посаду заступника міністра культури і туризму України. Працює над дисертацією «Інституційне забезпечення державної політики у сфері культури» на здобуття наукового ступеня кандидата наук із державного управління.

Обрано голову Національної спілки краєзнавців України

23 січня в приміщенні Київського міського будинку вчителя відбувся V (позачерговий) з'їзд Національної спілки краєзнавців України, на якому обрано голову НСКУ, правління та президію, а також внесені зміни до статуту та обговорені інші питання функціонування організації.

Новим головою Національної спілки краєзнавців України ухвалено Олександра Петровича Раєнта, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії наук, заступника директора з наукової роботи Інституту історії України НАН України.

Олександр Раєнт – заслужений діяч науки і техніки України, лауреат премії НАН України ім. М. І. Костомарова, лауреат Державної премії України в галузі

науки і техніки, лауреат премії ім. Дмитра Яворницького, член Національної спілки журналістів України.

До з'їзду був заступником голови Спілки.

ПАМ'ЯТІ ПОБРАТИМІВ

У Музеї Івана Гончара відбувся вечір пам'яті Івана Гончара та його побратима Рената Польового.

У рамках цього заходу письменник Роман Коваль презентував свою нову книжку «Тиха війна Рената Польового».

Ренат Польовий – колимський в'язень, видатний інженер-винахідник, меценат, краєзнавець, автор книжок «Україна», «Кобзарі в моєму житті» та «Моя боротьба (спомини)». Польовий знав багатьох визначних особистостей, спогади про яких залишив нам у спадок. Водночас про Рената Польового написали свої спогади письменники Леонід Череватенко, Роман Коваль, Данило Кулиняк, Наталя Околітенко та Ольга Страшенко. Опубліковано також спомини дружини Віри, дочки Люби, сестер Нелі та Людмили, брата Василя.

У книжці вміщено «Колимські оповідання» та «Новели неволі» Рената Польового, його півстолітні дослідження історії Кубані та спогади про хор «Гомін» тощо. Книга альбомного формату, має 1040 сторінок, достатньо ілюстрована (близько 700 фотографій та картин).

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ: «Я БУДУ ДІЯТИ РІШУЧЕ І ПОСЛІДОВНО»

22 січня 2012 року в Україні вперше відзначили в новій якості – як День Соборності і Свободи. Цього дня Президент України Віктор Янукович не лише згадав славні сторінки історії нашої держави, але й окреслив плани влади на майбутнє.

Святкування розпочалося з покладання квітів до пам'ятників видатним українським діячам – Тарасу Шевченку та Михайлу Грушевському. Глава держави Віктор Янукович, прем'єр-міністр Микола Азаров, міністр культури Михайло Кулиняк, інші урядовці, представники духовенства та громадськості низько вклонилися тим, без кого неможливо уявити історію вільної і соборної України. Після покладання квітів Віктор Янукович та інші учасники церемонії взяли участь в урочистому зібранні з нагоди Дня Соборності та Свободи України в Національному палаці мистецтв «Україна», на якому були присутні також усі попередні Президенти нашої держави – Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко.

Виступаючи на урочистих зборах, Віктор Янукович відзначив, що свобода і соборність – це невід'ємні цінності, які з часів Київської Русі складали основу української національної ідеї. «Від віри у силу свободи і соборності бере виток мрія Великого Кобзаря про «свою правду, і силу, і волю» в майбутній Українській державі. Ця віра не дала Україні загинути у полум'ї війн та репресій. Була на то, напевно, воля Божа, що сьогодні в наших руках – доля цієї мрії, вибореної завдяки зусиллям усіх поколінь українців», – наголосив Президент України.

Відзначивши стабілізацію економічної ситуації в країні, глава держави нагадав, що у світі досі складне економічне становище – тож реформи в Україні доводиться впроваджувати у несприятливих зовнішніх умовах. Додатковим навантаженням для національної економіки Віктор Янукович назвав «кабальні газові угоди» 2009 року, через які країна несе мільярдні збитки. Він також нагадав про великий зовнішній борг. «Без перебільшення скажу, що ці угоди, ці борги склали

Віктор Янукович виступив на урочистих зборах із нагоди Дня Соборності та Свободи України

реальну загрозу національній безпеці України», – підкреслив Президент. «Ті, хто незалежно від посад, підштовхував Україну до прірви, мають нести відповідальність перед українським народом. Саме рівність усіх перед законом, невідворотність покарання за його порушення є ознакою правової держави», – наголосив глава держави.

Вільна і соборна Україна може відбутися лише як демократична європейська, економічно та гуманітарно розвинена спільнота, де кожен громадянин почуває себе вільно і захищено. Невід'ємне право кожного українця – це право на добробут, підкреслив Президент України. «Я вимагатиму від уряду приділяти першочергову увагу забезпеченню соціальних і економічних прав громадян України. Незважаючи на економічні негаразди, необхідно підвищувати виплати малозабезпеченим. Адресні доплати отримають цього року вчителі, лікарі, працівники культури, пенсіонери, малозахищені люди», – висловив упевненість Віктор Янукович.

Глава держави переконаний, що без твердих гарантій соціального захисту наших громадян жодні модернізаційні проекти не досягнуть успіху. Ефективні і продумані соціальні реформи, без надмірного бюрократичного запалу і «кавалерійських наскоків» – одна з головних цілей

державної політики. Надійне забезпечення захисту соціальних прав громадян України сприятиме посиленню добробуту, впровадженню нових стандартів якості життя українців.

Завдання всієї української влади – щоб у цьому році кожен українець відчув ефективність та результативність дій влади. Адже 2012-й – це своєрідний «рік Європи в Україні». «Ми приймемо, і я впевнений, успішно – з усією традиційною українською гостинністю – чемпіонат Європи з футболу», – зазначив Віктор Янукович. «Європа та світ по-новому побачать і зрозуміють Україну», – переконаний Президент.

«У мене немає ніякого сумніву: політика модернізації та ідея сучасної розвиненої держави об'єднає всіх громадян. Тільки так Україна зможе ствердитись як сильна та амбітна держава в сучасному глобалізованому і складному світі. Я чітко усвідомлюю цю мету. Я знаю, як її досягти. Я буду діяти рішуче і послідовно. У мене достатньо політичної волі, аби поступово втілити в життя нашу споконвічну мрію – розбудови сильної незалежної України. Я вірю в соборну справедливу і незалежну Україну, в якій свобода людини, її громадянські права є найвищою цінністю!» – наголосив Віктор Янукович.

Олексій ХОМЕНКО

УКРАЇНА ТА РОСІЯ СПІЛЬНО ВІДЗНАЧАТИМУТЬ 200-РІЧЧЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ

24 січня в Міністерстві культури України відбулася зустріч міністра культури Михайла Кулиняка з делегацією Посольства Російської Федерації в Україні на чолі з Надзвичайним і Повноважним Послом Михайлом Зурабовим. Під час зустрічі було обговорено питання спільних заходів із відзначення у 2014 році 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка.

Російська сторона з нагоди видатної дати виступила з ініціативою встановити у Москві пам'ятник Тарасу Шевченку та актору Михайлу Щепкіну, який був великим другом поета. Крім того, для українських та російських письменників запропоновано організувати пароплавний тур

Дніпром із зупинкою у Каневі, де відбудуться читачькі конференції, концерти та зустрічі з молоддю. У рамках святкування в Росії також заплановано виставку, присвячену життю та творчості Кобзаря, на якій буде представлено артефакти, що зберігаються у російських музеях, та видання ювілейних альбомів із повною збіркою художніх творів Т. Г. Шевченка.

Українською стороною запропоновано включити до плану заходів із спільного відзначення ювілейної дати виставки художніх творів Т. Г. Шевченка з музейних фондів України у Москві та Санкт-Петербурзі. Також провести мистецький тур «Обнімійте ж, брати мої...» за участю провідних майстрів мистецтв та творчих колективів України. Планується, що українські митці відвідають Москву, Санкт-Петербург, Новий Уренгой, Самару, Новосибірськ, Краснодарський край і Оренбург – регіони, де проживає значна українська діаспора.

Присутній на зустрічі перший заступник міністра культури Юрій Богуцький також висловив зацікавленість України у співпраці з відзначення 1025-ї річниці Хрещення Русі. Михайло Зурабов погодився з пропозицією щодо активізації роботи в цьому напрямку. Михайло Кулиняк подякував Михайлу Зурабову за зустріч та висловив упевненість у подальшій плідній співпраці.

За матеріалами прес-служби Міністерства культури

ОДИМ АБЗАЦОМ

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ВІДВІДАЄ ШВЕЙЦАРІЮ

25–27 січня Президент України Віктор Янукович здійснить робочий візит до Швейцарської Конфедерації для участі у заходах Всесвітнього економічного форуму в Давосі. Більшість зустрічей будуть присвячені енергетичним питанням. 27 січня Віктор Янукович на відкритті 8-ї Української ланч-конференції виступить з промовою, присвяченою баченню майбутнього України, і проведе дискусію з экс-президентом Польщі Олександром Квасьневським.

МИКОЛА АЗАРОВ: «УКРАЇНА ПЕРЕХОДИТЬ ДО ПОЛІТИКИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ»

Прем'єр-міністр України доручив Міністерству енергетики та вугільної промисловості разом із Міністерством економіки розробити стратегічну національну програму енергозбереження і енергоефективності. М. Азаров наголосив, що це зроблено за результатами засідання Ради національної безпеки і оборони, яке відбулося минулої п'ятниці під головуванням Президента України.

БОРИС КОЛЕСНИКОВ ПЕРЕДАВ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ НОВИЙ АЕРОВОКЗАЛ ЛЬВОВА

Віце-прем'єр-міністр України – міністр інфраструктури Б. Колесніков ознайомився з роботою з підготовки міжнародного аеропорту «Львів» до Євро-2012 та передав новозбудований термінал в експлуатацію. Інспекцію підготовки аеропорту до чемпіонату було розпочато з оглядин нового аеровокзального комплексу: проінспектовано готовність зон митного та прикордонного контролю, а також зони на авіаційну безпеку, зали реєстрації пасажирів, де розміщено 29 стійок для реєстрації (9 на внутрішні рейси та 20 – на міжнародні) української діаспори.

КЕРІВНИЦТВО МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ ПРИВІТАЛО ПАТРІАРХА ФІЛАРЕТА

23 січня у резиденції Патріарха Київського і всієї Русі-України Філарета міністр культури Михайло Кулиняк і перший заступник міністра Юрій Богуцький привітали Святішого з 83-річчям. Вони побажали Предстоятелю міцного здоров'я, наснаги та вагомих духовних здобутків в ім'я України та церкви.

У МОСКВІ ВІДБУВСЯ КОНЦЕРТ ДО ДНЯ СОБОРНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ

25 січня в приміщенні Національного культурного центру України в Москві за участю російських та українських виконавців відбувся святковий концерт, присвячений Дню Соборності та Свободи України. Концертна програма включала виступ солістів Національного заслуженого академічного хору України імені Г. Верьовки. У заході взяли участь заступник міністра культури України Тимофій Кохан, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Російській Федерації Володимир Єльченко, директор Національного культурного центру України в Москві Володимир Мельниченко тощо.

Що сьогодні нам готує?

Традиційно після завершення всіх новорічних свят у Міністерстві культури України підводять підсумки роботи та визначають стратегічні плани на майбутнє у різних галузях культури.

Напередодні підсумкової розширеної колегії Міністерства пропонуємо нашим читачам коментарі членів колегії надані кореспондентів «КіЖ» Яні ЛЕВИЦЬКІЙ.

СЕРГІЙ ТИМБАЧ – ГОЛОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ КІНЕМАТОГРАФІСТІВ

Кінематограф в Україні впродовж багатьох років цілеспрямовано нищився як системна єдність різнопорядкових компонентів. Фактична відсутність прокату зробила нерентабельною роботу державних кіностудій, які значною мірою переорієнтувались на інші види діяльності (надання в оренду приміщень, торгівля кіноспадщиною тощо). Ідеологічна привабливість кінематографа в очах державних чиновників упала до нульової позначки, а відповідно й обсяги державного бюджетного фінансування. Функцію «найважливішого з мистецтв» перебрало на себе телебачення. Виробництво повнометражних ігрових стрічок (а саме вони визначають обличчя національної кіноіндустрії) знизилось до двох-чотирьох одиниць щорічно, однак й ті були «відрізані» від прокату.

Відтак вітчизняне кіно не в змозі впливати на суспільні процеси в Україні, воно опинилось поза межами суспільного життя. Його функції значною мірою прибрали фільми російського виробництва, яке помітно інтенсифікувалося в перше десятиліття XXI століття.

2011 року почався процес змін. Ухвалено Закон «Про внесення змін до Закону України «Про кінематографію» та інші закони України щодо підтримки виробництва національних фільмів. Національне кіновиробництво отримало певні пільги та преференції. Йдеться про звільнення від оподаткування на п'ять років, створення спеціального рахунку фінансової підтримки національної кінематографії (ним має керувати спеціально створена рада, половина місць у якій віддається Національній спілці кінематографістів; щоправда останнє є можливим за умови ухвалення Закону «Про збір на кінематографію», якого досі немає). Нова редакція Податкового кодексу закріпила вказані преференції, й водночас, на жаль, практично унеможливила ухвалення Закону «Про збір...» та формування допоміжного фонду (рахунку) розвитку кінематографії.

Внаслідок адмінреформи орган управління галуззю набув назви Державне агентство з питань кіно. Із 2011 року внесено зміни до державної політики фінансування фільмовиробництва. Держзамовлення (стовідсоткове бюджетне фінансування) отримуватимуть режисери дебютних стрічок, автори документально-просвітницьких, анімаційних та фільмів для дітей і юнацтва. Все інше матиме державну підтримку, тобто часткове бюджетне фінансування. Однак поки що фактично поза увагою лишаються репертуарна політика, розбудова кінотеатральної мережі, регулювання прокату; корупція та піратство; регіональна політика (наприклад, Буковина і Донбас мають свої особливості, які належить враховувати).

Щодо правил визначення переможців конкурсу проектів, які отримуватимуть державне

фінансування, необхідна цілковита прозорість та публічність. Експертиза проектів повинна стосуватися не тільки фази схвалення проекту, а й його реалізації. Підсумки такої експертизи повинні враховуватися при наступному поданні проекту автором. Зважаючи на вочевидь принижений авторитет національного кіно, слід передбачити підтримку і кінотеатрів, із метою їхнього заохочення до показу фільмів вітчизняного виробництва. До цього мають бути залученими і бюджети місцевих рівнів.

2012-й почався із появи у прокаті фільму «ТойХтоПройшовКрізьВогонь» Михайла Ілленка. На мій погляд, картина є цілком успішною і має чимало шансів завоювати глядацьку аудиторію. Можливо, це перший успіх в Україні власне продюсерської тактики. Досі чогось аналогічного ми по-справжньому не бачили, попри гучні заяви і наміри.

Ще одна новина – у школах (середніх і вищих) почали впроваджувати (поки що експериментально, пошуково) курс медіа- та кіноосвіти. Надзвичайно важлива справа, особливо зважаючи на катастрофічний рівень знань екранної культури (та й культури загалом) у нашої молоді.

Однак до справжніх змін ще далеко. Та все ж саме минулого року зроблено бодай невеликі кроки вперед...

ЛАРИСА СКОРИК – ПРОФЕСОР КАФЕДРИ АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ, АКАДЕМІК АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

Найважливішим питанням цього року є продовження підготовки до світового відзначення у 2014-му 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка. Насамперед необхідно привести до ладу будинок-музей поета в Каневі. Після семи років занепаду будівлі за колишнього керівництва країни, реконструкція і реставрація об'єктів Шевченківського національного заповідника в Каневі була розпочата новою владою у зв'язку з підготовкою до святкування в 2011 році 150-ліття з дня перепоховання Тараса Шевченка в Україні, а фінансування будівництва меморіального комплексу здійснювалося переважно за кошти державного бюджету. Всі роботи проходили дуже поспішно, багато не зроблено так, як треба. Як архітектора нової експозиції музею, мене дуже турбує нужденність музейних фондів, експонати постійно зникають і потрапляють в чийсь приватні колекції. Потрібно терміново зайнятися питанням повернення безцінних раритетів. Ювілей такої видатної особистості, як Шевченко, важливо достойно вшанувати ще у Москві й Санкт-Петербурзі. Окрім Канева, мене турбує стан зведення та реконструкції меморіальних комплексів – Бабиного Яру, Биківні. Неодмінним результатом засідання колегії міністерства я вважаю створення робочої групи з вирішення всіх цих актуальних питань.

ПЕТРО ЧУПРИНА – ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОР – ХУДОЖНИЙ КЕРІВНИК НАЦІОНАЛЬНОГО АКАДЕМІЧНОГО ТЕАТРУ ОПЕРИ ТА БАЛЕТУ УКРАЇНИ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

У 2011 році Національна опера України подарувала киянам і гостям столиці дві прем'єри: через багато років на нашу сцену повернулася чарівна

опера «Юланта» П. І. Чайковського, а шанувальники балету отримали змогу познайомитися зі світовою прем'єрою «Каприси» Н. Паганіні – М. Скорика. Також здійснена чимала робота над поновленням вистав поточного репертуару із введенням молодих виконавців, створення нових декорацій – зокрема, опери «Богема» Дж. Пуччіні та балетів «Даніела» М. Чембержі, «Сильфіда» Х. Левенсхольда, «Ромео і Джульєтта» С. Прокоф'єва. Упродовж року відбулася низка музичних мистецьких акцій та фестивалів. Із успіхом пройшли гала-концерт фестивалю «Сергій Лифар де ля данс» та фестиваль пам'яті Анатолія Шекери.

Традиція вшанування ювілеїв видатних митців Національної опери України продовжилася творчими звітами народного артиста України, народного артиста Росії Володимира Кожухаря (70 років від дня народження), народної артистки СРСР Ламарії Чконії, народної артистки України, лауреата Державної премії СРСР балерини Людмили Сморгачової, народної артистки України Лідії Забілястої. До важливих творчих подій в історії театру, які припали на 2011 рік, слід віднести відзначення великої групи митців театру Національною премією України імені Тараса Шевченка: Лідію Забілясту – за створення концертних програм і виконання партії Інгігерди в опері «Ярослав Мудрий» Г. Майбороди, Миколу Дядюру, Анатолія Солов'яненка, Сергія Магєру, Оксану Крамарєву – за високохудожнє втілення опери В. Белліні «Норма» на сцені Національної опери України.

Шестеро митців театру – солістів опери і балету, артистів симфонічного оркестру – удостоєні почесних звань народних артистів України та заслужених артистів України, ряд артистів балету стали лауреатами Міжнародного конкурсу балету ім. С. Лифаря, який проходив у Донецьку, зокрема соліст балету Андрій Писарєв нагороджений першою премією та золотою медаллю.

У квітні з успіхом пройшли гастролі Національної опери України у Львові, де колектив представив новий балет «Володар Борисфена» Є. Станковича та відзначену Шевченківською премією виставу «Норма» В. Белліні.

До важливих творчих подій слід віднести зміни у керівному корпусі художнього складу. Художнім керівником театру призначений Герой України Мирослав Скорик, головним режисером театру – народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Анатолій

Солов'яненко, музичним керівником – народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Микола Дядюра, балетну трупу очолив відомий артист балету, соліст Санкт-Петербурзького Маріїнського театру, заслужений артист України Денис Матвієнко.

У найближчих планах театру на 2012 рік плануються наступні прем'єри – опера Дж. Верді «Дон Карлос» (6, 8 квітня), одноактні балети «Radio&Juliet» та «Push comes to shove» (20, 21 квітня) та нові редакції балетів «Жізель» та «Баядерка» на початку 145 театрального сезону.

Тези виступу міністра культури України Михайла Кулиняка на підсумковому засіданні колегії Міністерства культури України

2011 рік для Міністерства культури був водночас роком стабілізації ситуації і кардинальних реформ.

Рік стабілізації – тому що почалася практична реалізація Закону «Про культуру», своєї рідної Конституції галузі. А **рік реформ** – тому що згідно з Указом Президента про адміністративну реформу відчутно змінилися сфери діяльності міністерства, відповідно – його структура. Відійшла до управління Мінінфраструктури сфера туризму. Натомість до складу Міністерства культури, як департаменти, ввійшли служби захисту національної культурної спадщини та переміщення культурних цінностей, а також колишній Державний комітет національностей і релігій. Загалом, поставлене Президентом завдання про оптимізацію структури та скорочення чиновників Міністерства виконане.

У 2011 році українська культура, завдяки зусиллям працівників культурно-мистецької сфери, потужній підтримці держави, зберегла темпи розвитку, незважаючи на проблеми, породжені фінансовою кризою.

Минулого року робота Міністерства культури зосереджувалася на:

- забезпеченні належних умов для діяльності існуючої мережі закладів, підприємств, організацій культури, мистецьких колективів;
- сприянні якомога повнішому задоволенню духовних, естетичних потреб громадян у всіх регіонах України, великих і малих містах, сільській місцевості;
- забезпеченні належних умов та оплати праці для працівників культури, для професійних творчих працівників, для розвитку мистецького аматорства.

Реалізація зазначених цілей відбувалася через:

- належне бюджетне фінансування мережі закладів, підприємств, організацій культури і мистецтва державної форми власності, стимулювання господарчої діяльності закладів культури всіх форм власності;
  - сприятливий податковий режим для національних культурних індустрій (кінематографія, книговидавництво тощо);
  - удосконалення законодавчої бази культурної сфери – як через дієве впровадження вже ухвалених законів (зокрема, Закон України «Про культуру»), так і через розроблення і прийняття нових законів та підзаконних актів;
  - посилення державної турботи про національну культурну спадщину, розвиток мережі заповідників і музеїв;
  - активізацію міжнародного культурного співробітництва, зокрема – з міжнародними організаціями.
- Нижче представлені конкретні результати роботи міністерства на основних напрямках.

ФІНАНСУВАННЯ ГАЛУЗІ

Попри наслідки економічної кризи бюджетне фінансування культури залишалося стабільним.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» Міністерству культури України затверджені видатки обсягом 1 763,99 млн грн:

- у порівнянні з 2010 роком це більше на 16,5 відсотка,
- у порівнянні з 2009 роком це більше на 43,9 відсотка.

Протягом року відсутня заборгованість із заробітної плати, стипендій, харчування в бюджетних установах і закладах, безпосередньо підпорядкованих міністерству.

За статистичними даними, **заробітна плата працівників галузі на кінець 2011 року була понад 2200 грн.**

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ КУЛЬТУРИ

У січні 2011 року введено в дію новий Закон України «Про культуру», ухвалення якого

суттєво поліпшило правові умови функціонування культурно-мистецької сфери, посприяло збереженню і розвитку базової мережі закладів культури, розширенню та забезпеченню соціальних гарантій працівників культури, розвитку недержавного сектора в культурній сфері, кращому захисту вітчизняного виробника культурно-мистецьких товарів і послуг.

Прийнято Верховною Радою в першому читанні урядовий законопроект змін до Закону України «Про гастрольні заходи в Україні», а також проект Закону України «Про національний культурний продукт». Підготовлений Міністерством культури проект Закону України «Про охорону культурної спадщини» був розглянутий і загалом схвально оцінений на громадській Гуманітарній раді при Президентові України.

ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВ

До системи Міністерства культури України у сфері музичного і хореографічного мистецтва входять 25 філармоній, сім театрів опери та балету, два театри музичної комедії, театр оперети, а також 11 художніх колективів, вісім державних концертних підприємств. У сфері театрального мистецтва діє понад 130 театрів державної, комунальної та інших форм власності. В тому числі – 25 драматичних, 24 музично-драматичних, вісім театрів юного глядача, шість молодіжних, 26 театрів ляльок, два театри драми та музичної комедії, а також камерні театри, театри пантоміми та експериментальні театри-студії. У 2011 році перелік театрів зі статусом «академічний» поповнився ще чотирма колективами.

ПІДТРИМКА НАЦІОНАЛЬНОЇ КІНЕМАТОГРАФІЇ

Державна підтримка кінематографії в минулі роки була явно недостатньою і нестабільною: у 2006 році – 20,4 млн грн, у 2007-му – 57,7, у 2008 році – 48,5, у 2009-му – взагалі 4,3 мільйона гривень. Ситуація почала вирівнюватися у 2010-му, коли на національне кіно було виділено 30 мільйонів гривень, а 2011 року умови для розвитку національного кіно значно поліпшилися: по-перше, діють податкові пільги для вітчизняного кіновиробництва; по-друге, обсяги бюджетного фінансування на створення і розповсюдження національних фільмів досягли рекордного рівня в 110 млн грн.

Наочним прикладом позитивних зрушень є вихід у всеукраїнський прокат першого повноцінного українського фільму, підтриманого державою – стрічки режисера Михайла Іллєнка «ТойХтоПройшовКрізьВогонь».

МУЗЕЙНА СПРАВА ТА ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

На сьогоднішній день в Україні працюють 546 державних та комунальних музеїв, серед них – 42

національних музейних заклади. До сфери управління Мінкультури належать 11 національних музейних закладів та 25 заповідників, із них 12 передані до сфери управління Міністерства культури в 2011 році.

Протягом 2010–2011 років активізувалася міжнародна співпраця у пам'яткоохоронній сфері. Здійснювалось забезпечення діяльності місій експертів Центру всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та ICOMOS з вивчення стану збереження пам'яток Києва та Львова, що ввійшли до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а також аналітичної місії до м. Чернівці в рамках внесення колишньої резиденції митрополитів Буковини і Далмації до Списку всесвітньої спадщини.

Триває підготовка до внесення до цього списку нових об'єктів від України. Зокрема, в рамках прикордонної співпраці разом із польськими пам'яткоохоронцями ведеться підготовка транскордонної номінації «Дерев'яні церкви Карпатського регіону України і Польщі», разом із білорусами та росіянами – проект спільної серійної транскордонної номінації «Храми Київської Русі XI–XII століття», та готується номінаційне дос'є щодо включення об'єкта «Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його хора (V ст. до н.е. – XIV ст. н.е.)» для внесення до згаданого списку.

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ОСВІТА

У 2011 році в системі Мінкультури функціонувало 11 ВНЗ культури і мистецтв, що перебувають у державній власності, 62 ВНЗ культури і мистецтв, що перебувають у комунальній власності, Державне хореографічне училище (ВНЗ I–II р.а.), шість середніх спеціалізованих мистецьких шкіл (шкіл-інтернатів), шість наукових установ (чотири НДІ і три проблемні лабораторії) і 1472 початкових спеціалізованих мистецьких навчальних заклади.

У галузевих закладах освіти всіх рівнів навчається майже 385 тис. студентів і учнів (у тому числі понад 45 тис. – у ВНЗ). Навчальний процес забезпечують близько 50 тис. викладачів, із яких понад 11 тис. працює у вищій школі. Українські культурно-мистецькі ВНЗ здавна відомі високим рівнем підготовки своїх випускників, особливо – у сфері мистецького виконавства.

Нині культурно-мистецькі вищі навчальні заклади залишаються у базовій мережі закладів освіти сфери культури, а не передаються до сфери управління Міністерства освіти і науки.

МІЖНАРОДНЕ КУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Нині діє близько 80 двосторонніх договорів про культурне співробітництво України з іншими державами. Міністерством культури спільно з Міністерством закордонних справ активно опрацьовувалися концепція, мета та робочі програми в межах нової зовнішньополітичної ініціативи ЄС «Східне партнерство». Відповідно до Плану дій Ради Європи для України на 2008–2011 рр., у партнерстві з неурядовими організаціями, міністерство здійснює реалізацію регіональної програми «Київська ініціатива для демократичного розвитку через культуру Азербайджану, Вірменії, Грузії, Молдови та України» та проекту «Інтеркультурні міста: управління та політика щодо різних громад».

ПІДТРИМКА КУЛЬТУР ЕТНОСІВ, ЗБЕРЕЖЕННЯ І РОЗВИТОК ЕТНОКУЛЬТУРНОГО РОЗМАЇТТЯ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні проживають представники понад 130 національностей, діють понад 1200 громадських організацій етнічних меншин (зокрема, й культурно-мистецького спрямування), з них 37 мають статус всеукраїнських.

Із метою вдосконалення чинного законодавства у сфері міжетнічних та міжконфесійних відносин в Україні підготовлено проект Закону України «Про Концепцію державної етнополітичної політики України».

НОВИНИ

СВІТ СТАРОВИННОГО РОСІЙСЬКОГО РОМАНСУ

Старовинний романс... У кожній людині ці слова викликають певні асоціації: камерність, інтимність звучання, увага до слова, почуттів і душевного стану людини та, зрештою, відображення загальних рис епохи, стилю і традицій виконання.

Ірині Нестеренко, режисерів-постановнику концерту «Золота колекція старовинного російського романсу», що відбувся у Національній філармонії України 19 січня, вдалося створити в залі унікальну атмосферу. Цьому сприяло все: від освітлення сцени (повна темрява і «вихоплені» прожектором солісти) до чітко вибудованої драматургії почуттів у романсах – муки кохання, страждання, розлука, спогади, нудьга і смуток, перші почуття любові та щастя.

Найвідоміші класичні зразки – твори Сергія Донаурова, Петра Булахова, Бориса Фоміна, Олександра Дюбюка, Олександра Варламова, Олександра Гурильова та інших композиторів прозвучали у виконанні Світлани Добронравової (сопрано) і Костянтина Фесенка (фортепіано). Особливо вразила щира і безпосередня подача матеріалу, продуманість найменших деталей, злагодженість цього дуету.

Сучасні романси, а також музика до кінофільмів і народні пісні увійшли до програми другого відділу. Ансамбль народних інструментів «Рідні наспіви» під керівництвом Юрія Карнауха і солісти Юрій Алексик (балалайка) і Світлана Добронравова своєю феєричною майстерністю спромоглися перекинути своєрідну часову арку до першого відділу, поєднавши кілька епох. Вальс із музики до повісті Олександра Пушкіна «Заметіль» Георгія Свиридова, Варіації на тему циганської пісні «Марджанджа» Олександра Циганкова, «Отцвели хризантемы» Миколи Харита, «Російські наспіви» Миколи Різоля вже вважаються класикою ХХ століття.

Концерт укотре підтвердив просту істину – музика живе у часі незалежно від того, коли була створена.

Ольга ГУРКОВА

Фото Миколи ЗАВГОРОДНЬОГО

Камерний хор «Київ» презентує

У Національній філармонії України відбувся цікавий концерт, в якому поєдналися виконання твору Віктора Степура «Монологи віків» (хорова псалмодія з солюючими інструментами), що висунуто на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка, та «Різдвяні пісні» – обробки українських народних пісень різних авторів

Твір Віктора Степура «Монологи віків» уже звучав на міжнародних фестивалях «Київ Музик Фест-2010» і «Музичні прем'єри сезону-2011», а також на фестивалі «Українська весна-2011» у Познані (Польща). Він отримав визнання як один із найвидатніших зразків сучасної української хорової музики, а Віктор Степура зі своїм вагомим творчим доробком (симфонічні, оперні, хорові, камерні опуси) давно посідає чільне місце серед лідерів української композиторської школи кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Особливого успіху митець досяг у хоровому жанрі. Його твори виконують колективи і в Україні, і за кордоном. Але першим відкрив Віктора Степура як композитора Микола Гобдич у 1997 році, присвятивши його музиці цілий фестиваль «Золотоверхий Київ» із загальною назвою «Той дивний світ», підказаною одним із опусів автора. Відтоді творчість Віктора Степура стала знаковою для всієї сучасної української культури.

Микола Гобдич і його камерний хор «Київ», виконуючи «Монологи віків» у цьому концерті, вразили аудиторію високою художністю співу, точністю відтворення задуму композитора.

Твір складається з семи частин, у кожній з яких використовуються різні інструменти соло: «Блажен муж» (пс. 1) – дудук (Олександр Білошапка), «Господи, Боже наш» (пс. 8) – скрипка (Мирослава Которович), «Господня земля» (пс. 24) – флейта (Богдана Стельмашенко), «Пророцтво про муки Ісуса та його славу» (пс. 22) – альт (Дмитро Гаврилець), «Господи, силою Твоєю» (пс. 21) – труба (Андрій Ільків), «Над ріками Вавилонськими» (пс. 137) – віолончель (Іван Кучер), «Дякую Господу» (пс. 136) – саксофон (Віктор Овдій).

Із перших звуків дудука та унісонів чоловічих голосів слухачі ніби занурилися у глибини віків. Композитор дуже вдало використав особливості звучання цього інструмента – він органічно вплітався у загальну хорову партитуру. Саме перша частина циклу створила ту неповторну ауру звучання всього твору, яка захопила і ввела слухачів в особливий світ музики Віктора Степура. Він не раз звертався у творчості до псалмів, канонічних текстів і завжди вважав, що «псалми – народна форма спілкування з Богом. Природно, що кожна нація знаходить у них свою ниточку орнаменту, свій візерунок...» (В. Степура, 1997 р.). Як визнання його духовної хорової музики – перша премія на всеукраїнському конкурсі «Духовні псалми» (до двохтисячоліття Різдва Христового).

У виконанні всіх частин хорової псалмодії «Монологи віків» проявилася висока одухотвореність і

Виконавці твору «Монологи віків» Віктора Степура

особлива позитивна енергетика, що по-справжньому захопили і виконавців, і слухачів. Солісти так органічно увійшли в інтонаційну тканину кожної частини, що виступили в інтонаційній єдності з хором, перетворюючи сольну партію на один із голосів хору. Динамічний баланс між солістами і хоровими звуковими комплексами був дуже вдало знайдений диригентом, і тому створювалися реальна акустична об'ємність, звуковий простір. Майстерність Миколи Гобдича допомогла донести до слухачів, передати той особливий стан молитовності, сповідальності, який несе в собі авторський зміст хорової псалмодії Віктора Степура.

Микола Гобдич у хорі віднайшов індивідуальний звук, оксамитовий тембр, що поєднував внутрішню зосередженість і просвітленість людських емоцій. Це допомогло, разом із мозаїчною зміною хорових шарів, відтворити неповторний «степурківський» хоровий стиль. Дуже вдалим, на нашу думку, в концерті було і режисерське вирішення, коли солісти непомітно з'явилися на сцені.

«Монологи віків», беззаперечно, стали одним із найкращих хорових творів сучасного хорового мистецтва України, і автор Віктор Степура заслуговує на присудження Національної премії імені Тараса Шевченка. Із такою думкою слухачі концерту прийшли на другий відділ концерту – «Різдвяні пісні».

Шанувальники хору «Київ» за двадцять років його існування вже звикли до різдвяних вечорів цього колективу. Найчастіше концерти хору

відбувалися на Водохреще. Успіх цих імпрез завжди був незмінним. Але цього разу нас очікували сюрпризи. По-перше, хор із оновленим складом звучав інакше. По-друге, нова концепція імпрези – не окремі номери, а єдине музичне дійство, у якому колядки, щедрівки, пісні різдвяного циклу виконуються підряд, ніби на одному диханні. Одразу відзначимо, що ми дивилися і слухали прекрасно зрежисовану хорову виставу, яка з великим успіхом уже демонструвалась у Канаді, США, Голландії.

Хорові обробки Кирила Стеценка, Остапа Нижанківського, Володимира Якимця, Віктора Грицишина, Іштвана Мартона, Якова Яциневича, Івана Небесного, Михайла Гайворонського, Ореста Ортинського, Олександра Яковчука, Ганни Гаврилець, Марти Лозинської та інших композиторів в інтерпретації хору «Київ» отримали сучасне звучання. Спів хору й солістів органічно поєднувався із рухами. Хористи мінялися місцями, як у народних танках, демонструючи при цьому справжню вокальну майстерність. Тема різдвяних дзвонів, які провіщують велике свято – народження Христа – і несуть світло й добро в кожну родину, проходить крізь усе дійство, надаючи особливій різдвяній святковості програмі.

Хор створив красивий різдвяний спектакль. Такий відділ концерту продовжив презентацію тієї високої духовності, яку продемонструвала на початку музика Віктора Степура.

Галина СТЕПАНЧЕНКО
Фото Романа РАТУШНОГО

ПРИНАГІДНО

Віктор Степура – лауреат премій імені Левка Ревуцького (1989 р.), Івана Огієнка (1998 р.), Бориса Лятошинського (2002 р.), Миколи Лисенка (2004 р.), Артемія Веделя (мистецька премія «Київ», 2008 р.), міжнародної премії імені Лео Вітошинського (2005 р.) та премії Київської облдержадміністрації (2002 р.). Володар першої премії конкурсу «Духовні псалми» (2000 р.). Нагороджений Орденом Св. Володимира (2000 р.), Почесними грамотами Кабінету Міністрів України (2008 р.), Київської обласної ради (2011 р.). Президентський стипендіат, почесний громадянин Макарова, заслужений діяч мистецтв України.

Бандуристе, орле сизий

Своє сімдесятиріччя зустрів один із діючих кобзарів України і, напевне, один із найцікавіших – Василь ЛИТВИН

Село Стрїтівка Кагарлицького району на Київщині... Існує кілька легенд про виникнення назви поселення. Найсвіжіша версія – на основі дієслова «стрічатися». 31 серпня 1989 року у Стрїтвці було відкрито республіканську спеціалізовану школу з поглибленим вивченням кобзарської справи. Зустрілися тут 23 юнаки з різних областей України.

– Це – історична подія, – казав поет Борис Олійник при відкритті школи. – Ідея такого закладу сформувалася в Українському фонді культури. Першими надійшли імпульси від кобзарського товариства, окремих кобзарів... Я заздрю цим юнакам. Заздрю! Оскільки вони йдуть у те грядуще, коли наша пісня, наша дума в устах їхніх прозвучить на весь світ.

Письменник Олесь Бердник доповнив:

– Створюючи оцю духовну Січ, цю духовну Хортицю, треба, щоб пам'ятали юні кобзарі: вони несуть у народ слово любові, слово єдності, слово великої солідарності.

Відтоді пройшло понад два десятиліття. Уже не один випуск відбувся в кобзарській школі, чимало її вихованців закінчило консерваторію, багато з них стали членами Національної спілки кобзарів України. Тут доречно згадати творчий ансамбль викладачів спеціальних дисциплін у школі, – тих перших, які починали. Це Володимир Кушпет, Григорій Пелех – клас бандури, Василь Литвин – історія кобзарства та основи практичного кобзарства, Антоніна Литвин – фольклор, основи акторської майстерності, поетика та риторика, народознавство, Анатолій Лихошвай – сценічна мова. Народна артистка України Ніна Байко та Михайло Мокляк навчали вокалу (В. Марченко – хормейстер), пізніше до них приєдналися Едуард Сенько, Євгенія Мор'єва...

Василь Литвин – виходець із села Федорівки Добровеличківського району, що на Кіровоградщині. Народився напередодні війни в сім'ї залізничника (стрілочника-сигналізатора на вузловій станції Помічна) та колгоспниці. Мати часто хворіла й шукала порятунку в лікарнях. Четверо дітлахів боролися за життя, як могли. Копали город, пасли корову, збирали кізяки, щоб розтопити піч...

У сьомому класі Василь Литвин навчився грати на балалайці. Відтоді й почалося: духовий оркестр при школі, дуетний спів із братом Миколою, районні та обласні конкурси.

У 1960-ті роки в селах паспорти нікому не видавали. Якщо випускник школи хотів навчатися далі, йшов до голови колгоспу, і той міг направити вчитися на механізатора, інженера, тракториста. Щоб вирватися із колгоспних буднів, Василь поступив до Крелевецького професійно-художнього училища. Там він познайомився із бандуристом Михайлом Білошапою, який навчив його грати на бандурі й порекомендував

вступати до Київського музичного училища імені Рейнгольда Глієра.

Участь у міжвузівському студентському хорі «Жайворонок», козацькі пісні, виступи в робітничих гуртожитках перед молоддю, а також спілкування з письменниками, художниками – такими, як Алла Горська, Василь Стус, Василь Симоненко, Іван Дзюба, Іван Гончар допомогли усвідомити себе, але і привернули увагу певних органів.

Оркестр із тріумфом гастролював Україною і зарубіжжям, а дует братів Литвинів викликав шалені оплески і вигуки забороненого «Слава!»

Після того, як звільнили з училища вчителя-бандуриста, в якого навчався, Василь Литвин полишив і сам цей заклад. Відтоді почалися в його житті пригоди: спершу працював у Чернігівській філармонії, потім Черкаська філармонія відмовила в роботі... З 1967 року до квітня 1968-го працював у паровозному депо станції Помічна на Кіровоградщині.

1969 року навесні у Києві був організований оркестр українських народних інструментів. Василь Литвин став його музикантом. Восени на концерті бандуристів у Київському оперному театрі з дозволу репертуарної комісії він виконав пісню «Ой полети, галко», присвячену останньому кошовому отаману Запорозької Січі Петру Калнишевському.

Оркестр із тріумфом гастролював Україною і зарубіжжям, а дует братів Литвинів незмінно викликав шалені оплески і вигуки забороненого в радянські часи «Слава!» Усе це не

подобалося партійному керівництву й призвело до того, що довелося писати заяву про звільнення з оркестру. На той час Василь уже був одружений, мав дітей.

Музикант переїхав до села Гребені Кагарлицького району, працював у сільському Будинку культури. Там були народний театр, українська класика й сучасна українська драма, сільська агітбригада. У Гребені приїжджали друзі з Києва, Львова, Тернополя... Потім розпочалася викладацька діяльність у кобзарській школі в Стрїтвці.

Нині у доробку митця понад 100 авторських пісенних творів на слова Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка; сучасних поетів – Бориса Олійника, Василя Симоненка, Петра Перебийноса, Петра Засенка, Ліни Костенко, Дмитра Чередниченка, Василя Стуса, Олесь Бердника, Антоніни Гармаш, Михайла Іванченка, Олександра Олесь та на власні вірші.

Василь Литвин активно концертував упродовж майже сорока років. Окрім рідної України, серед його маршрутів – Литва (1969 р.), Росія (Москва, 1970–1980 рр., Камчатка, 1990 р.), Польща (1978 р.), Естонія (1981 р.), Білорусь (1982 р.), Казахстан (1990 р.), Канада (1990 р.), Молдова (1992 р.).

1990 року музикант здобув звання заслуженого артиста України, а 1993-го – відмінника освіти України. Він лауреат літературно-мистецької премії імені Івана Нечуя-Левицького (1995 р.). Кавалер ордена «За заслуги перед Україною» III ступеня (2010 р.).

Концертна діяльність Василя Литвина триває й зараз. Разом із дружиною Антоніною Гармаш він часто проводить лекції-концерти на патріотичні теми. Тож бажаємо митцеві творчих успіхів!

Володимир ОНИЩЕНКО

НОВИНИ

ПЕРШІ ЛАУРЕАТИ НОВОГО РОКУ

Нещодавно славні ряди лауреатів мистецьких премій поповнилися. Названо імена композиторів, чії досягнення в галузі професійної творчості визнано видатними. Їм присуджено премії на честь класиків української музичної культури ХХ століття Бориса Лятошинського і Михайла Вериківського. Співзасновники цих престижних відзнак – Міністерство культури України і Національна спілка композиторів.

Цьогоріч премію імені Бориса Лятошинського отримали львів'янин Олександр Козаренко і Володимир Зубицький, який уже протягом тривалого часу мешкає в Італії. Обидва плідно працюють на композиторській ниві не перший рік, кожен має у творчому портфелі чимало яскравих високопрофесійних творів різних жанрів – від камерних опусів до масштабних симфонічних і оперних полотен. Їхні імена добре відомі не тільки в Україні, а й за кордоном. Премія імені Бориса Лятошинського гідно вписалася у солідні списки мистецьких звань і нагород цих музикантів.

Премія імені Михайла Вериківського присуджується що два роки за особливі досягнення у театральнотворчій сфері. Цього разу нагороду одержав киянин Іван Небесний за мюзикл «Тарас Бульба». Коло творчих зацікавлень композитора, як і старших колег, вельми широке, й це вже не перше відзначення його здобутків у мистецтві.

Урочиста церемонія нагородження відбулася 16 січня в Меморіальному кабінеті Бориса Лятошинського у київській квартирі, де жив і працював славетний український композитор, серед книжок, меблів і світлин, дбайливо збережених його нащадками. У ній взяли участь заступник міністра культури України Тимофій Кохан, голова правління Національної спілки композиторів України Ігор Щербак, голови журі премій – визнані авторитети в галузі композиції і музикознавства Мирослав Скорик і Марина Черкашина-Губаренко.

Кабінет Бориса Лятошинського не зміг вмістити усіх, хто прийшов привітати лауреатів. Численні гості – композитори, виконавці, музикознавці, журналісти – юрмилися в коридорі. Звучала фортепіанна музика Лятошинського у чудовому виконанні Олександра Козаренка. Було багато привітань, теплих побажань, усмішок, квітів.

Переможцем цього дня можна, беззаперечно, назвати й Мирослава Скорика. Адже всі три такі різні, такі несхожі один на одного лауреати – його учні!

Ольга ГОЛИНСЬКА
Фото Юрія ШКОДИ

Космос української історії

Напередодні Дня Соборності і Свободи у виставкових залах Центрального будинку художника за традицією відкрилася вже п'ята за рахунком Всеукраїнська виставка «Україна від Трипілля до сьогодні в образах сучасних художників». Цього року бієнале, що раз на два роки проводиться Міністерством культури України та Національною спілкою художників України, присвячено 1160-літтю першої літописної згадки нашої держави Русі. Експозиція триватиме до 12 лютого 2012 року

Всеукраїнську виставку «Україна від Трипілля до сьогодні в образах сучасних художників» започатковано з метою відродження історичного жанру в українському образотворчому мистецтві та стимулювання художників на створення живопису, що правдиво відображали б нашу історію від найдавніших часів до сьогоднішнього дня. Як зазначив під час церемонії урочистого відкриття заст. міністра культури України Тимофій Кохан, зачитавши офіційне вітання бієнале від міністра, потреба у появі ідеологічно незаангажованих образотворчих робіт в історичному жанрі залишається в Україні надактуальною у будь-які часи. Як, власне, й саме осмислення складної, багатогранної історії нашої країни.

В. І. Барінова-Кулеба. Триптих «Було, є і буде». «Жито складено». «Центральна частина». Київ

Під час свого виступу куратор бієнале Олександр Мельник, у свою чергу, нагадав етапи становлення виставки. Зокрема, він зазначив, що ще в другій половині 1980-х років навіть у живописі історія України відтворювалася неправдиво. (Пан Мельник нагадав ідеологічно зумовлене майже карикатурне зображення у радянські часи українського селянства як «куркулів», з якими «борються» чи не янголоподібні «продзагонівці» та чекісти.) Зрозуміло, чому вже перша Всеукраїнська виставка «історичного» живопису, яка постала у часи Незалежності, викликала великий резонанс. Серед її авторів на початку були визнані метри українського образотворчого мистецтва, такі як Микола Стороженко, Феодосій Гуменюк, Віра Барінова (Кулеба) та інші. Та вже за два роки, під час проведення

А. В. Куц. «Володимир». Бронза. Київ

В. В. Петров. «Поет і муза». Харків

другої за рахунком бієнале, до них приєдналася велика кількість художньої молоді.

Власне, традиція поєднання робіт визнаних митців з талановитими новачками стала однією з характерних рис «Україна від Трипілля до сьогодні в образах сучасних художників». (Так, цього року на виставці, зокрема, представлені і дипломні роботи у жанрі історичної монументалістики.) Як лаконічно зазначає прес-реліз акції, «чотири попередні виставки розкрили великий потенціал українських митців у цьому жанрі, причому, не лише видатних майстрів старшого покоління, а й талановитої молоді, що залучилася до вивчення історії рідного народу і, ламаючи стереотипи, подає сучасне незаангажоване мистецьке переосмислення історичних подій і постатей».

В експозиції 2011 року представлено 224 твори (живопис, скульптура, мозаїка, кераміка, гобелен) митців з усіх регіонів України, які – ще одна визначальна риса саме цієї київської мистецької бієнале – репрезентують її історію в хронологічному порядку, починаючи від доби Кам'яної Могили, Трипілля, Київської Русі, козаччини до 1917 року, радянського періоду, часу незалежності. Тож, переходячи із одного виставкового залу в наступний (до речі, частина масштабної експозиції займає ще й перший поверх чималенького «художницького» будинку), глядач може здійснити своєрідну подорож у часі, разом із митцями осмислюючи всю грандіозність буття наших предків, злету і трагедії нашого народу.

Провідною темою, якій, відповідно, присвячено найбільшу кількість творів, що експонуються у залах Будинку художника, цього року організатори визнали Київську Русь. Адже саме 1160 років тому у «Повісті минулих літ» з'явився хрестоматійний запис, який нині вважається першою літописною згадкою про нашу державу, Русь-Україну: «В літо 852, коли почав царювати у греків Михайло, стала називатися Руська земля. І об цім нам стало відомо, бо при цареві Михайлові приходила Русь на Царгород, як пишеться про те в грецькому літописанні». З-посеред творів на давньоруську тематику можна відзначити як скульптури «живого класика» А. Куца, так і, наприклад, монументальне полотно учорашнього студента О. Свіжака «Відлуння минулих літ». Утім, не менш, аніж князівська доба зацікавленість у сучасних вітчизняних митців викликає Трипілля і Дикий Степ, скіфсько-сарматська доба, про що свідчить велика кількість робіт у різних жанрах та техниках на виставці.

Тема козаччини – архетипова для української культури взагалі. Тож, не дивно, що на кожній «Україна від Трипілля до сьогодні в образах сучасних художників» їй виявляється присвяченою як мінімум третя частина експозиції. Цьогоріч особисто мою увагу надовго привернув «Батуринський скрипаль» О. Куценко. Але, враховуючи те, скільки часу і з яким задоволенням інші відвідувачі роздивлялися численних козаків Мамаїв, масштабні батальні полотна а-ля Репін тощо... Можна сказати лише те, що про смаки не сперечаються, і що роботи виставки, все ж таки, краще побачити на власні очі, ніж про них лише чути.

Найцікавішим на бієнале можна вважати те, як сучасні українські художники і громадяни

осмислюють сучасну історію рідної країни. Тобто, зали, присвячені, власне, ХХ і ХХІ століттям. (Хоча переконавшись, що відразу багато живописців зацікавлені і в Гоголі, я теж дуже потішилася. Серед інших можна виділити портрет Миколи Васильовича авторства І. Ковтонюк, виконаний у манері старих європейських майстрів.) Особливо показовим виглядає сприйняття сучасниками подій громадянської війни. Адже у новітні часи її героями стали Махно (Шевченко М. І. «Бойові соратники. Крим, рік 1920-й») і отаман Зелений. (Бронзове погруддя (!) останнього створив М. Горловий.) А злодіями, зрозуміло, колишні суперстар радянської пропаганди, «комісари» з чекістами.

Людянішою, спрямованою на осмислення долі «маленької», звичайної людини видається і сучасна іконографія Великої Вітчизняної війни. (Дійовою особою метафоричної роботи «Померти від любові»

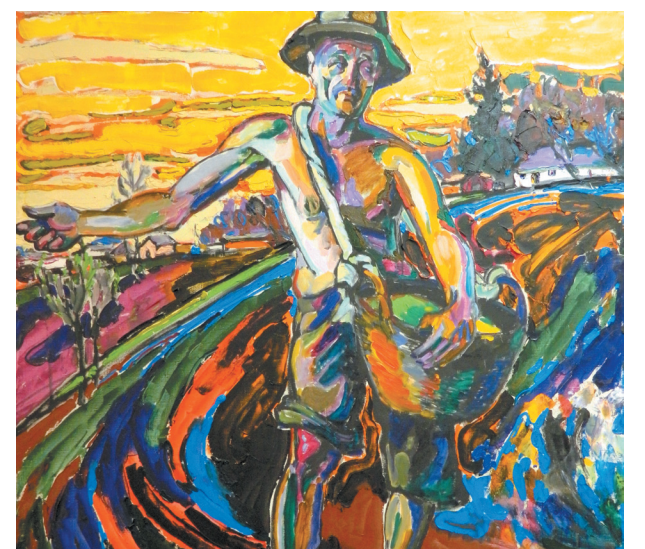
С. М. Гнойовий. «Святвечір». Полтава

харків'янки Тетяни Іванової став навіть священик, який веде службу за загиблими червоноармійцями.)

Окремий розділ експозиції (втім, потрібно відзначити, що такі роботи присутні й у будь-якому іншому тематичному розділі бієнале), складають суто філософські твори на тему, власне, «українського Космосу», сприйняття вічності крізь призму закляклого в історії сьогоднішнього та через народну творчість. Його склали такі різні твори, як «Мій Всесвіт» Л. Митченко (з червоним бичком, що зійшов із картини Марії Примаченко, на передньому плані) і «Травневий ранок» В. Ковтуна, імпресіоністичний, такий, що нагадує Олександра Мурашка.

Утім, при всій несхожості творів, огляд яких завершує прогулянку самою експозицією, саме їхня присутність на виставці виглядає на диво закономірною. «Ми, українці, – є. Були і будемо. Ми – той народ, якого правди сила», – немов засвідчують «космічні» картини, скульптура і кераміка. Як Космос, безмежно видається сама історія України, від трипільців – до неозорого майбутнього. Історія – це не лише події, які відбувалися «колись». Історія твориться зараз. Безупинно.

Підготувала Алла ЧЕРДИНЦЕВА

І. Ю. Мельничук. «Січ. Весна на Поділлі». Київ

Творча молодь – майбутнє держави

У лютому в Україні стартує конкурс молодих художників-пейзажистів «Новий український пейзаж». Ініціатива проросла з мистецького проекту «Пейзаж XXI століття», який проходив у січні в столичній OntoArteGalleria. Напередодні конкурсу ми поспілкувались з організаторами заходу та художниками, які брали участь у проекті

ІДЕЯ ТА ВТІЛЕННЯ

Україна є територією прояву актуальних світових тенденцій у пошуку «Нового мистецтва» – це засвідчив проект «Пейзаж XXI століття», в якому брали участь українці Анатолій Криволап та Олег Тістол, а також відомий італійський митець Антоніо Менегетті. На думку куратора проекту, краєвид розкриває нові можливості у сучасному мистецтві, тому означена тема є особливо актуальною для сучасного світу. Насамперед тому, що дає можливість показати цей світ крізь себе.

Розуміння живопису як продовження одного з проявів онтологічного начала, за Антоніо Менегетті, повертає наш погляд до мистецтва, яке не є відокремленим від життя. Пошук гармонії між емоційним станом та

Учасниця прес-конференції історик мистецтва Тетяна Харитонова (Ермітаж, Санкт-Петербург)

Прес-конференція проекту «Пейзаж XXI століття». Київ, 21 грудня 2011 року

навколишнім світом в Анатолія Криволапа – інша точка зору на можливості творчого процесу. Осмислення світу через художній образ в Олега Тістола – творення «інтелектуального» пейзажу, в якому концепт є не причиною, а наслідком.

Історик мистецтв із Санкт-Петербурзького Ермітажу Тетяна Харитонова, котра відвідала відкриття проекту, розглядає пейзаж як можливість відродження людини, що існує з природою в гармонії: «Є душа як формальний розумний принцип, що визначає людський розвиток, – говорить вона. – А з іншого боку – особистість художника з внутрішньою зрілістю, технічними вміннями. І коли ці дві частини зливаються в одне, народжується нове – народжується витвір мистецтва. Краса у людському житті первинна. Коли починаєш це розуміти, з'являється внутрішній критерій, що й дозволяє людині зрозуміти мистецький твір».

ПРОТИСТОЯННЯ ДЕСТРУКЦІЇ

Новий пейзаж – це емоційний портрет людини. Те, як художник зображує навколишній світ, є змалюванням власної емоції. В жодному випадку він уже не є тим відображенням навколишнього світу, яким пейзаж був у минулому столітті, або навіть ще на його початку.

На думку куратора проекту «Пейзаж XXI століття» Олега Мазіна, справжнє сучасне мистецтво має уникати деструктивних образів і стверджувати вітальність творчого процесу. Саме тому до проекту були залучені такі майстри сучасного живопису, як Менегетті, Тістол, Криволап.

АРТ-СИТУАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Спостерігаючи вчасне оновлення певних тенденцій і процесів, які дуже швидко відбулись у нашій державі, можна говорити про те, що з'явилося нове покоління колекціонерів, які вже не цікавляться антикваріатом. Як відомо, український антикварний ринок обвалився кілька років тому. І ті, хто усвідомив цієї миті себе з певними ресурсами, чудово розуміють, що меценатство – саме та історія, що бере початок ще за епохи Відродження. Це інвестиції у власну сучасну культуру, в її творців, шанс долучитися до створення майбутнього країни.

Співробітниця Ермітажу Тетяна Харитонова вважає – глядачеві необхідно показувати, що існує гарний смак, тонкий смак, смак у мистецтві. Цю просвітницьку функцію вона віддає «в руки» галерей. Важливим фактором тут стає галерист, меценат, які мають володіти таким само гарним смаком.

Галереї зараз посідають місце тих структур, що формулюють запит,

проявляючи інтерес до того мистецтва, яке сьогодні готові купувати. Галереї дуже швидко реагують на ситуацію, на відміну від більш масивних, музейних комплексів або виставкових центрів державної структури.

МИСТЕЦТВО Й СВИТОГЛЯД

Називаючи арт-проект «Пейзаж XXI століття» «експериментом», Олег Тістол вважає його дуже вчасним, доцільним, доречним і дотепним аргументом на користь запитання «які є проблеми в сучасному мистецтві?». «Те, що ми зараз робимо – це один із шляхів, яким повинна розвиватись культура. Сучасне мистецтво за 20 років незалежної держави варто розглядати як діалог, – говорить Тістол. Бути просто колекціонером чи покупцем сьогодні недостатньо. Сучасне мистецтво – це філософія не тільки життя і світогляду, це вже безпосередній вплив на наше життя, в тому числі соціальне».

Радник з питань культури Посольства Франції Анн Дюрюфле та учасник проекту «Пейзаж XXI століття» художник Олег Тістол

Щодо потенціалу нашої країни – в Олега Мазіна, як і в маестро Антоніо Менегетті – багато сподівань. У лютому під егідою OntoArteGalleria та за підтримки Міністерства культури України розпочинається конкурс молодих українських пейзажистів. Проект сприятиме представленню нових українських імен та допоможе прорости новому поколінню живописців.

Ніколи не падайте духом! Дійте, робіть!

Напередодні відкриття міжнародного арт-проекту «Пейзаж XXI століття» Антоніо Менегетті, відомий італійський художник, музикант, модельєр, філософ і вчений, побував в Україні. Редакції «КіЖ» пощастило стати свідком створення картини, присвяченої Україні, та розпитати художника, з чим пов'язаний його інтерес до нашої землі і що він думає про нашу творчу молодь

– Що Вас надихає в молодому поколінні?

– Ви, молодь, – просто чудо! У вас не повинно бути страху ні перед чим. Ви є сім'я майбутнього. Ви! Проте не вся молодь мені симпатична. До вподоби ті, в яких є життя. Вони не мають більшості стереотипів дорослих.

У молоді можуть бути свої недоліки, але є й інтерес до життя. Навіть якщо вона має певні упередження, сповнена нескінченної цікавості. В ній є бажання бути іншою, і в цьому передумова, природна основа для досягнення нових горизонтів.

– Такий світ. Не може бути багато геніальних художників, не можуть усі люди жити осмисленим життям. Наскільки OntoArt допомагає змінюватись, жити інакше?

Антоніо Менегетті під час візиту в Україну в грудні 2011 року

– Відповім на твоє специфічне запитання за допомогою своєї останньої книги «Молодежь и онтическая этика», яка перекладена російською.

У ній я говорю про дві речі. Перша: які існують пастки, котрих потрібно уникати молоді, аби не згубити свою життєвість. Молода людина завжди повинна пам'ятати, що її життя – це індивідуальний та особистісний «проект». У середині цього проекту вона може досягти будь-якої першості, чи то в мис-

тецтві, чи то в науці, естетиці, високій моді, політиці, стати лідером, у розумінні – лідером свого життя.

Потрібно бути уважним, щоб не загубитись у посередності.

– Який потенціал живопису в сучасному українському мистецтві?

– Бачу, як багато найкращих представників української молоді витрачає себе і своє життя в Парижі, Лондоні, Мілані... Питання: чому прекрасним молодим людям із Києва, з України, замість того, щоб їхати за світи, не подумати про становлення, досягнення професіоналізму, власної краси, генію тут – удома. Розвивати цей геній краси й навіть інтуїції, що є у багатьох українців, і який, на жаль, розбазарюється, розтрачується в інших країнах.

Я показував ваші видання за кордоном. Усі були у захваті й здивовані, оскільки ваші – кращі. З точки зору друку, паперу, з точки зору всього. Ви повинні йти вперед власною дорогою і перестати копіювати. Вам це не потрібно.

Тут, в Україні, є здорові люди, люди в тому вигляді, якими їх створило життя і традиція.

Ніколи не падайте духом! Дійте, робіть!

Сторінку підготувала Марія ХРУЩАК

Полювання на зайців в опереті

П'єса Михайла Старицького «За двома зайцями» надихає митців, які творять у різних жанрах. Відомі численні театральні постановки, й не лише на українській сцені, також славетний кінофільм режисера Віктора Іванова, телевізійний мюзикл Максима Паперника. Дійшла черга і до музичної сцени – в Київському національному театрі оперети поставили музичну виставу «За двома зайцями», в основі якої – оперета Вадима Ільїна та Владлена Лукашова «Дамських справ майстер»

Написана 1979 року на лібрето одного з провідних акторів столичної оперети Дмитра Шевцова, вона була втілена в обласних театрах, проте зі столичною сценою не склалося... Водночас фрагменти твору нерідко звучали у телевізійних музичних фільмах, концертах. От і зараз задум постановки виник у режисера Богдана Струтинського після того, як фрагмент із призабутої української оперети, презентований під час гала-концерту в червні, викликав захоплену реакцію в залі.

Робота над виставою «За двома зайцями» була справжньою інтригою нинішнього сезону – її вдалося втримати аж до останніх допрем'єрних днів. І зробити глядачеві неабиякий сюрприз. «Звичайно, ризикували, що глядачі, схильні до порівнянь, можуть не сприйняти новаторства театру, – не заперечує художній керівник Національної оперети Богдан Струтинський. – Коли ставили «Принцесу цирку», теж ризикували, бо більшість публіки порівнювала виставу з відомим фільмом «Містер Ікс», де у головній ролі Георг Отс. Але без ризику творчість неможлива, і він найчастіше перемагає».

Першочерговим завданням диригента-постановника вистави Дмитра Морозова було поєднати «комедію з міщанського життя» М. Старицького з музикою. «Я намагався подивитися на п'єсу з чистого аркуша, ні з чим не порівнюючи, – говорить він. – Коли занурювались в музичну драматургію цього твору, з'являлося сценічне

Арсен Курбанов – Голохвостий; Оксана Ткачова – Проня; Явдокія – народна артистка України Валентина Донченко-Бутковська; Прокіп Сірко – народний артист України Володимир Богомаз

бачення – комедійні, ексцентричні мізансцени, моменти драми героїв. Народжувалися незвичні номери в незвичному ракурсі».

Вдала імпровізація, свіжий погляд на літературну та музичну драматургію – все це представлено у виставі. Її музична мова надзвичайно поліфонічна. Тут народні мелодії органічно співіснують із міськими романсами (скажімо, таким, як «Нет, не тебя так пылко я люблю!»), серенадами, оперетковими дуетами і навіть класикою: чуємо фрагменти творів М. Римського-Корсакова, А. Хачатуряна, Ф. Мендельсона. А всюдисущий Голохвостий намагається здобути прихильність «тещі» Секлити під мелодію шубертівської «Аве, Марії».

Еклектичним є й пластичне вирішення оперети «За двома зайцями» (балетмейстер-постановник Вадим Прокопенко), що у нинішній постановці набула рис мюзиклу. Тут на глядачів чекає чимало несподіванок. Це, зокрема, пристрасне танго Секлити (а що, не все ж їй гопака вибивати), балетний

номер, у якому сила-силенна лихварів вимагають у Голохвостого повернення боргу. Здивує і «стриптиз» зі шваброю (чи то його пародія) у виконанні Химки. А танець «Я джентльмен!» – то втілена в хореографії мрія Голохвостого та його друзів, котрих артисти балету врешті несуть на руках.

Серед цікавих постановочних ідей – новий образ – внутрішній голос Голохвостого. Він час від часу з'являється заgrimований, у білій масці, трохи схожий на П'єро Олександра Вертинського. Здається, це якесь потаємне друге «я» цієї людини, що загубилося в щоденній боротьбі за виживання. Внутрішній голос героя – більш ліричний, романтичний, ніж... голос зовнішній.

Лібрето вистави, окрім звичних реплік, має чимало «фірмових страв». До них належать, наприклад, зізнання Проні Прокопівни, що її улюблений письменник – Толстоєвський і що вона «...так захопилася «Ідейотом», я б за нього кинулася під поїзд, як Наташа Ростова!» Та й мати Проні – Явдокія намагається від дочки не

відстати і промовляє до Секлити «по-благородному»: «Бонжур, сестра!»

Переглядаючи цей видовищний, динамічний спектакль, переконаєшся: ні, не застаріла славетна «комедія з міщанського життя». Навпаки, в умовах нинішнього дикого капіталізму набула нових барв. Такими знайомими є ці аферисти, альфони, донжуани. Та й тема одвічного українського недуга – бажання бути ким завгодно, аби не собою – теж, на жаль, не втратила актуальності.

Оперету «За двома зайцями» грає кілька акторських складів. Глядачі зустрінуться із представниками різних поколінь столичної сцени. Серед них – народні артисти України Тамара Тимошко-Горюшко, Володимир Богомаз, Людмила Маковецька, заслужені артисти Людмила Бельська, Валентина Донченко-Бутковська, Сергій Бондаренко, артисти Анна Середа-Голдун, Оксана Ткачова, Ганна Довбня, Галина Грегорчак, Арсен Курбанов, Сергій Ячук та інші.

Тетяна КРОП

Плекаймо магію особистості

Вийшов у світ черговий, третій, номер часопису «Танець в Україні і світі», присвячений 100-річчю великої балерини, харків'янки Наталії Михайлівни Дудинської, що належить до символів своєї епохи. Багато читачів відкриють для себе, що її мати Наталя Олександрівна Дудинська-Тальйорі (а їй цього року – 135) була не лише першим педагогом доньки, не лише стояла у витоків українського класичного балету, а й виховала інших наших видатних землячок – артисток Ірину БУГРИМОВУ і Клавдію ШУЛЬЖЕНКО

Назва, обрана для часопису, в кожному випуску підтверджує закономірність, що засмучує: таланти, народжені в Україні (від Сержа Лифаря до Володимира Малахова), у різні часи для життя і творчості віддають перевагу іншим державам. У нинішньому номері зустрілися зірки балету, уродженці Луцька Валерій Михайловський і Світлана Захарова, Ульяна Лопаткіна з Керчі і власник найбільшої фірми

Фрагмент вистави контактної імпровізації «Ч/Б» (Київ)

товарів для танцю киянин Микола Гришко. Разом з тим українська земля не зубожіла талантами, що підтверджує театр музично-пластичних мистецтв «Академія руху» з Кривого Рогу (батьківщини В. Малахова), київські експериментатори в галузі контактної імпровізації та ентузіасти з харківської студії танцю «Портал».

«Ювілейними» текстами журнал, звичайно, не обмежується. У ньому знайшлося місце для матеріалів з історії балету, рецензій на московські та київські прем'єри, фоторепортажів із фестивалів і свят танцю, проблемних статей, інтерв'ю з провідними фахівцями в галузі хореографії зі США, Франції та Вірменії й навіть кулінарних рецептів із меню відомих балерин.

Олександр ЧЕПАЛОВ,
головний редактор часопису
«Танець в Україні і світі», доктор
мистецтвознавства, професор.
Фото автора

Батькові кінематографічної родини

19 січня в столичному Будинку кіно Національної спілки кінематографістів України з нагоди 100-річного ювілею від дня народження урочисто відкрили меморіальну дошку Тимофію ЛЕВЧУКУ

Автором її став член Спілки художників України Олексій Чепелик, який створив багато пам'яників в Україні та за кордоном.

Вшанувати пам'ять відомого українського кінорежисера, народного артиста України та СРСР, професора, лауреата державної премії України імені Т. Г. Шевченка зібралось багато людей. І це не дивно, адже від 1935 року його творча доля була пов'язана з Київською кіностудією імені Олександра Довженка, а з 1963 року до початку 1990-х колеги по цеху обирали його першим секретарем правління Спілки кінематографістів України. Отож багато хто хотів згадати колегу.

Шанобливо відізвався у вітальному слові про Тимофія Левчука міністр культури України Михайло Кулиняк, наголосивши, що саме Тимофій Васильович організував Спілку кінематографістів, а за його безпосередньої участі збудовано Будинок кіно.

«Традиції продовжуються в незалежній Україні. Ми маємо добрі основи, щоб кіно сьогодні в Україні розвивалося великими кроками і хорошим поступом», – переконаний міністр.

Голова Спілки кінематографістів України Сергій Тримбач відзначив, що кінематографісти і сьогодні сприймають Тимофія Левчука як батька їхньої родини. І збираючись у Будинку кіно, із вдячністю згадують як людину, яка робила добро.

Мить відкриття за участю міністра культури України Михайла Кулиняка

Сергій Тримбач повідомив, що на святі присутні і представники родини Левчуків-Коханів.

Тимофій Левчук був одним із чільників українського кіно і як кінорежисер, автор, постановник багатьох знаних фільмів, серед яких «Війна», «Дума про Ковпака», «В степах України», «Іван Франко», «Два роки над прірвою», «Помилка Оноре де Бальзака», «Родина Коцюбинських» та «Від Буга до Вісли». Голова Спілки кінематографістів вважає, що час ці фільми заново осмислити.

Левчук був одним із засновників Інституту екранних мистецтв Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана

Карпенка-Карого, одним із перших професорів кінофакультету тоді ще інституту театрального мистецтва імені Карпенка-Карого. Серед його учнів такі постаті як Роман Балаян та Андрій Бенкендорф. Ось як відізвався про вчителя Роман Балаян: «Я обожаю Тимофія Васильовича. Найяскравіша фігура! Якщо б не він, Будинок кіно не був би побудований».

Режисер Микола Мащенко зауважив: «Якби він створив лише фільм про партизанського ватажка Сидора Ковпака, то цього було б достатньо, щоб бути великим творцем у кіно».

Поділився спогадами і заслужений артист України Йосип Найдук, який створював яскраві образи у фільмах

Тимофія Левчука: «Коли ми приїжджали в Росію на фестивалі, він просив мене заспівати українських пісень, розказати гуморески, приповідки, бо я з Лемківщини, щоб відчули росіяни, яка гарна українська мова».

Зніматися в нього я почав із фільму «Родина Коцюбинських», де зіграв ад'ютанта Віталія Примакова, приємного сина і зятя Михайла Коцюбинського. Це пам'ятна мені стрічка, бо я бачив, як монтував, як знімав майстер, цього не навчитися в інституті».

Відкриття меморіальної дошки – данина пам'яті митцю і незабутньому наставникові українських кінематографістів.

18 січня в столичному Будинку кіно шанувальники творчості кінорежисера-документаліста Віктора Шкуріна відзначили його 80-річчя

Творча зустріч із заслуженим діячем мистецтв України, народним артистом України, лауреатом Шевченківської премії розпочалася з обіймів друзів. Колегу вітали кінорежисер Заза Імад, заслужений артист України Сергій Сібель, інші знані люди.

Голова Національної спілки кінематографістів України Сергій Тримбач познайомив із біографією митця, ми побачили ролик Олександра Фролова про ювіляра. Привітали Віктора Георгійовича кінематографісти, студенти з Інституту екранних

Ас кінолітопису

мистецтв КНУТКТ, які показали свою кіноверсію розповіді про педагога, інші гості.

Бажаючи повернути молодість, герой запропонував подивитися один із перших своїх фільмів «Двоє з мартена» (1965 рік) та епізод за його участю зі стрічки «Я крокую Москвою» (1963 рік).

Режисер Георгій Данелія шукав актора на роль шахрая-спільника. Другий режисер Ліка Авербах запропонувала цю роль Віктору. Глянувши на претендента, Данелія дійшов до висновку: це головний шахрай! Кишеньковий злодій, який озираючись, утікає від обуреного натовпу, був колоритним. Сергій Тримбач відзначив: Віктор органічний, міг би стати видатним актором.

Віктор Шкурін – із покоління випускників ВДІКу 50–60-х років, які зробили великий кінематограф. І «Укркінохроніка» 60–80-х років легендарна: блискучі школа та фільми. Документалісти, а Віктор Шкурін один із перших, писали історію та характери народу, працюючи з такими операторами, як професіонал світового класу Едуард Тимлін.

Фільми режисера «Параска Біда та добрі люди», «Курган "Товста могила"», «Місто робітничої слави», «Вогні Придніпров'я» шанувальники називали літописом життя, окулярами, через які дивилися люди тоді на світ. А зняв митець понад 60 стрічок!

За часів перебудови документалісти допомогли зруйнувати ідеологічний мур. Серед найвидатніших картин митця – диалогія «Липневі ГРОЗИ» – «Страйк» і «Викид» про роль шахтарів у подіях на рубежі 80-90-х років, коли Донбас сколихнули шахтарські

зворушення. Співавтор диалогії Анатолій Карась згадає: «Нове життя, що вилилося в розпад СРСР, почалося зі страйку шахтарів-донбасівців. Участь у ньому взяли понад 100 шахт. Він сколихнув усю державу, бо могли зупинитися металургійні заводи! Нам дозволили зробити сюжет, а ми зняли близько 8 тисяч метрів плівки». Автори кінотвору удостоєні Шевченківської премії.

Останні десятиліття режисер працює з іншим блискучим професіоналом – Олександром Фроловим. Фільм режисерів «Володимир Щербицький – на перехресті думок і поглядів» (2003 рік, оператор Едуард Тимлін) назвали на вечорі стереоскопічним неупередженим портретом, де Щербицький постає з різних точок зору.

«Автори не просто ілюструють, відбувається процес пізнання. Можливо головний сенс документалістики – пізнавати, чого в кіно все менше. Воно більше розважає, уникаючи контакту з реальністю, боїться її. Що не скажеш про фільми Шкуріна і Фролова останніх років».

Перед нами – зразок людини, яка себе реалізувала, – вважає голова Національної спілки кінематографістів України Сергій Тримбач.

«Моє життя на Українській студії хронікально-документальних фільмів – як одна щаслива мить, наповнена прекрасними зустрічами з людьми. Без вас, друзі, я б нічого не зробив. Які «Двоє з мартена»? Було б двоє, але не було б мартена», – пожартував наприкінці вечора його герой.

Сторінку підготувала Світлана СОКОЛОВА

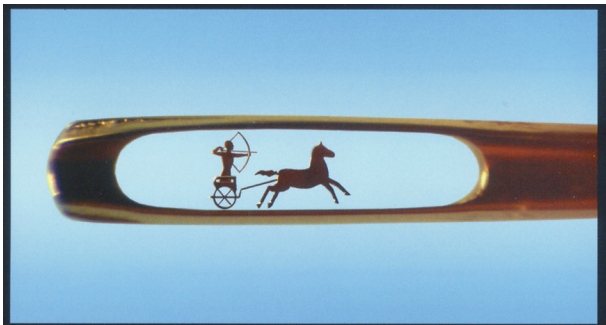
Між ударами серця

Найменші у світі шахи зберігаються в Києві. Найменша у світі книга – «Кобзар» Т. Шевченка – зберігається в Києві. І найменший діючий електродвигун, і годинник, і портрет, і нотна сторінка... Всі ці дива можна побачити на виставці мікромініатюр Миколи Сядристого у Лаврі. Фактично щодня буває на виставці і сам Микола Сергійович. Спілкується з відвідувачами, фотографується, роздає автографи... Микола Сядристий. Світ знає його як автора наймініатюрніших ювелірних творів. Але мало хто знає, що український майстер усе життя вивчає тоталітарні режими ХХ століття

...Згадуючи постать Джеймса Мейса і його внесок в усвідомлення українцями масштабу трагедії Голодомору – Геноциду, Микола Сядристий зазначив: «Уявіть собі, що японці сидять у своєму парламенті й сперечаються, чи кидати бомби на Хіросіму і Нагасакі, чи ні... Це тільки в нас таке може бути. Натопт не має уяви про голод, вони не знають, що це таке. А повинні знати...» Розмовою саме на цю тему розпочалася одна з моїх зустрічей зі всесвітньо відомим майстром мікромініатюр Миколою Сядристим.

Свою біографію Микола Сядристий викладає кількома реченнями. Народився в селі Колісниківка на Харківщині. Навчався в харківському художньому училищі. Закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В. В. Докучаєва. Сім років працював агрономом на Закарпатті. Ще сім – інженером в інституті системи Академії Наук України. Майстер спорту СРСР, абсолютний чемпіон України з підводного спорту. Людина різнобічних інтересів. Створенням мікромініатюр займається понад сорок років. Усі роботи виконує лише вручну за власною технологією.

Мистецтво Миколи Сядристого обійшло всі континенти, залишаючи незабутні враження серед глядачів різних країн світу. Його твори представлені на постійній виставці мікромініатюр у Києво-Печерському заповіднику, Московському політехнічному музеї, в Музеї мікромініатюр у Князівстві Андорра, а також в Угорщині, у «місті художників» Сентендре.

ПОЕТИЧНА МІНІАТЮРА

– У мене часто запитують: «Що потрібно знати, аби виконувати надтонкі роботи?» І я майже стандартно відповідаю: «Треба мати певні знання і досвід у малюнку, композиції і пластиці. Необхідно бездоганно знати властивості всіх матеріалів, які доводиться використовувати в роботі, а також добре володіти своїм тілом, щоб виконувати між ударами серця особливо вправні рухи руки, в якій знаходиться той чи інший інструмент. Але якщо говорити коротко і більш глибоко, то, звичайно, творча і психологічна основа будь-якого художника знаходиться в глибинах його дитинства.

В останню мить перед очима людини пролітає все її життя.

Повір'я.

*Я помирав. І в ту останню мить
Усе життя в очах не пронеслося.
Згадалась річка, яблука в воді,
Квітуча балка між зелених нив,
Суворість матері, запилене колосся –
Все те, чого ніколи не цинив.*

У залі музею присутній дух часу: конструкція, на якій зафіксовані роботи, нагадує щось на кшталт

Микола Сядристий

хвилі, вздовж якої проходять люди. Іноді зала нагадує мені палубу корабля чи то салон гігантського літака. Люди схилиються над мікроскопами і пильно вдивляються, мов в ілюмінатори крізь стіну символічно замкнутого і стислого світу. Кожне людське життя – це короткий відрізок дороги, яка у виставковій залі виходить із космосу і в космос повертається: на стіні зображення космосу.

Мистецтво Миколи Сядристого обійшло всі континенти, залишаючи незабутні враження серед глядачів різних країн світу

Мільйони людей відвідали музей мікромініатюр Миколи Сядристого в Києві. Серед глядачів практично всі очільники та президенти держав світу. З виставкою своїх робіт Микола Сергійович побував на всіх континентах земної кулі.

Пригадую, як нас, школярів із далекого степового краю, що на Запоріжжі, привезли до столиці, як ми шикувалися в чергу, аби примружити око й пильно роздивитися ту славнозвісну підковану блоху. Власне, особисто мені більш припала до душі робота «Троянда у волоссі»...

Поруц із мініатюрами – асоціативні вірші. Автор, той самий Микола Сядристий.

*І день і ніч над хатою стоїть,
Неначе знак запитання, лелека.
Скажи мені, чи там, між верховіть,
Доносить вітер голоси далекі.*

Ім'я – Микола Сядристий – світ відкрив ще в далекі 60-ті роки. Але й до сьогодні елегантний чоловік з проникливими розумними очима дасть фору будь-кому. Приміром, що стосується історії. Сипле іменами, датами, цитатами, номерами томів та сторінок... Швидко переводить розмову з мікромініатюр на геополітику. Здається, у Миколи Сергійовича матеріалів про голодомор, нацизм, більшовизм більше, ніж у деяких інститутах. У його невеличкому кабінеті стоїть вирізок із газет, книжок, журналів. На будь-яке запитання можна дістати відповідь, обов'язково підкріплену цитатою класика.

– Зі своїми творами я об'їздив увесь світ, але на роботу над ними витратив 5–7 відсотків життя. Все це фрагментарно: прийшла ідея – втілюю. А насправді років 45 я вивчаю драму і трагедію ХХ століття – тоталітарні політичні режими. Перечитав усі відомі твори, листи, формальні й неформальні промови: Маркс, Енгельс, Вейтлінг, Лассаль, Ленін, Троцький, Гітлер... Відшукував книжки в бібліотеках світу: дещо копіював, фотографував, записував.

Як стверджує Микола Сядристий, людство вже описало все, що є на землі, а ось у мікросвіт людина

проникала не дуже впевнено. І тоді він підкував блоху. То була його перша робота, в якій лише вісім деталей. Згодом робив витонченіші речі, сповнені почуттів і змісту. А нещодавно з'явилася інформація в Інтернеті, що в Празі один умілець виставив підковану блоху, а працював над роботою шість (!) років. Свою блоху Микола Сядристий підкував у 1957 році! До сьогодні рівних за складністю творів так і не з'явилося! Комусь бракує терпіння, комусь смаку та художньої освіти.

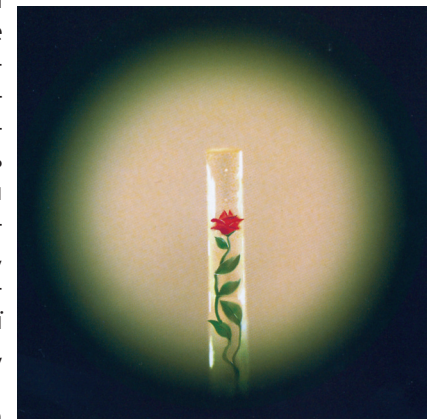
Останню роботу Микола Сядристий зробив років три тому. Це портрет шейха Заїда – великого політика, який розбудував Об'єднані Арабські Емірати. За розміром – як сірникові голівка, тонко промодельована, монументальна й водночас витончена. А нещодавно музей відвідав син шейха. Уявляєте його враження!?

Спілкуватися з Миколою Сядристим, мов пити джерельну воду. Сорок років він мандрував світом. Понад усе вразила пустеля Негев в Ізраїлі! А ось найкраще місце на землі для нього – Крим! Побачивши світ, переконався, що всі люди й народи в любові до життя однакові.

...У далеких 60-х роках Микола Сядристий брав участь у відкритті всесвітньої виставки в Монреалі. Збираючись у подорож, узяв збірку поезій Василя Симоненка. Вирішив, що саме його вірші будуть найкращим попутником. І раптом, на борту літака, прийшла ідея. Перечитавши вірші, запропонував їх іншим, а до того ще й попросив, аби кожен поставив свій автограф саме біля того вірша, який найбільше припаде до душі. Ось так і з'явилися автографи Бориса Патона, Платона Майборода, Євгенії Мірошніченко, Юрія Гуляєва...

А коли книжка дійшла до рук кінорежисера і скульптора Івана Кавалерідзе, той обрав вірш «Пересторога славолюбцеві»: «Одійде в морок підле і лукаве, Холуйство у минувшину спливе, І той ніколи не доскочить слави, Хто задля неї на землі живе». Після цього дописав: «Вам, Миколо, ці зустрічтимуться в житті ще не раз, тож тримайте спокій. Іван Кавалерідзе. 1968 рік». Захоплює автограф і від Юрія Ілленка. Майстерно намальований лелека біля слів: «Воскресайте камінні душі, Розчиняйте серця і чоло, Щоб не сказали про вас грядущі: – Їх на землі не було...»

Я знову випишу це ім'я. Микола Сядристий. Майстер, якому немає рівних. Талант, який підкорив світ. Людина, яка любить життя і людей.

«Червоні образи» Львівського колекціонера

У Львові організована унікальна виставка гуцульських ікон на склі

У галереї сучасного мистецтва IkonArt, що на вулиці Вірменській, 26 відкрилась найбільша в Україні виставка старовинних гуцульських ікон на склі, які її власник Іван Гречко збирав упродовж півстоліття. Він каже, що такої багаті збірки подібних ікон не має жоден колекціонер в Україні.

«Але боюсь, що як мене не стане, вони розійдуться», – каже пан Гречко і наголошує, що Україна саме такими колекціями народних ікон може подивувати світ: «Чим ми здивуємо Європу, світ? Не Тушем, не Новаківським, вони там були, там вчилися... Так, це великі художники, але якщо ми хочемо показати наше народне мистецтво, то варто звернути увагу на ось таке народне малярство. Вони того не знають. Це не були художники європейсько-

Іван Гречко

на склі. У XIX столітті це мистецтво досягло розквіту в Богемії, Сілезії, Моравії, Словаччині, Румунії і в нас у Галичині, передусім на Гуцульщині.

«У збірці Івана Гречка іконам на склі належить головне місце. Це пристрасть колекціонера. Гуцульські ікони вирізняє особлива палітра, в основі якої – яскраве червоне тло. З точки зору стилю – це так званий naïve art з його спрощеністю, площинністю, безпосередністю і винятковою виразністю образів. В іконографії тут багато західних латинських елементів, крізь які проступає візантійська основа і фантазмагорії фольклору», – каже він про виставку.

...У мерехтінні яскравих барв, зірок і квітів можна побачити: Богородицю, яка годує Дитя чи ж простирає мафорій над вірними; і, аби захистити їх; святого Юрія на коні, який пронизує списом змія; святу Варвару з чашею в руці, яка закликає до причастя; пророка Іллу на розмальованій колісниці, котрою правлять янголи, розносячи погляд на небо; бідного Лазаря, якому собаки лижуть рани на тлі бенкету багача. Це нагадує про те, що в цьому світі є страждання, і саме воно веде до спасіння...

Споглядаючи ікони, відвідувачі потрапляють до втраченого світу автентичних гуцульських хат і церков, що завдяки подвижницькій діяльності Івана Гречка частково збережений і сьогодні промовляє до людей.

Львівський колекціонер збирав ікони упродовж тривалого часу. Працюючи інженером, він часто їздив у відрядження і бував у різних куточках України. Найбільше уродженця міста Надвірна Івано-Франківської області цікавили близькі йому Гуцульщина, Бойківщина, Буковина. Туди поспішав у вихідні: збирав, купував, вимінював... Дещо йому дарувалось. Пан Іван мав по селах довірених людей, які допомагали поповнювати колекцію. «За окремими іконами довелось їздити

десять разів, і це тривало роками, – розповідає Гречко. – Як за іконою святого Юрія, що й нині висить у мене в кімнаті, бо це моя улюблена».

Він хотів бути священиком, але ця мрія так і не реалізувалась. Після війни на Західній Україні тривала боротьба, брат Івана Гречка воював в УПА, батьків і сестру вивезли до Сибіру на 15 років. Молодий хлопець сам торував собі дорогу в житті. За антирадянську діяльність був виключений зі Львівської політехніки, згодом вступив до лісотехнічного інституту, й це дало можливість подорожувати по різних етнографічних регіонах України і збирати все, що нищилося тодішньою владою.

У колекції Івана Гречка – не лише ікони. У Харкові йому вдалося натрапити на картину «Сліпий лірник» відомого галицького мистця Ярослава Петрака, в Одесі знайшов слід творів Михайла Жука. Серед його раритетів – картина «Смерть художника» Юліана Боцманюка. У збірці колекціонера – твори Дениса Іванцева, Софії Альбиновської, Г. Смольського, О. Заливахи, В. Патики, Р. Сельського та інших. У місті Снятині на Івано-Франківщині він познайомився з однією з уче-

ниць Олекси Новаківського, маляркою Ольгою Плешкан. У цілому, колекціонерська діяльність Івана Гречка додає неповторних штрихів до загальної картини української культури першої половини XX століття. Унікальними є його колекції тканих поясів – крайок, писанок.

83-річний подвижник хвилюється за долю своїх колекцій. Він хотів би подарувати їх містові, однак чомусь важко знайти для них приміщення. Львівські музеї готові забрати ці колекції, але обіцяють їм місце... у фондах. Натомість їх власник хоче, аби вони були постійно доступними для людей.

За колекції пропонували великі гроші, ними цікавляться за кордоном, зокрема, Краків готовий їх прийняти і дати належне пошанування та місце, а от рідний Львів чомусь не бере на себе такої відповідальності. Поки-що...

Надія ПАСТЕРНАК

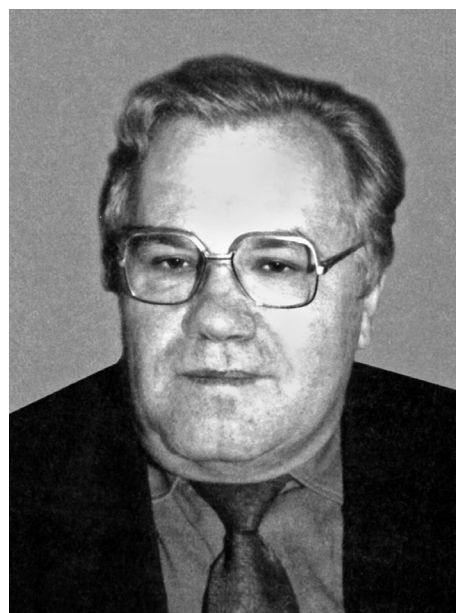

го рівня, а звичайні люди, які не мали ні мистецької, ні богословської освіти, а в наївний спосіб зображували святих». Зате від усіх віє надзвичайним теплом, якого додає специфічний фон – червоний. Звідти й назва «червоні образи».

Як зазначив під час відкриття виставки мистецтвознавець Назар Козак, у другій половині XVIII століття в гірських районах Центрально-Східної Європи народні майстри почали малювати ікони

(Продовження. Поч. у № 14–16, 2011)

Девіз – вислів, формулювання. Зміст девізу. Розшифрування девізу.

Девіза – вексель, чек для оплати його за кордоном. Одержання девізи.

Експонат – предмет, продукція, що їх показують на виставці або виставляють у музеї для огляду. Цікаві експонати. Музейний експонат. Експонент – особа чи організація, котрі демонструють експонати. Десятки експонентів.

Не ідентичні й слова **обголений та оголений**. **Обголений** – якого поголили. **Оголений** – якого зняли одяг, покриття, зробили голим. **Оголені спина**. **Оголена земля**. 2. Залишений без потрібного, без захисту. **Оголений фронт**.

3. Переносно: розкрита суть когось, чогось. **Оголене нутро лицеміра**. **Первинний – первісний – первозданий**. Слова, що теж мають різні значення. **Первинний** – 1. Від якого або з якого починається що-небудь; початковий. **Первинна обробка льону**. 2. Який з'явився раніше вторинного. **Первинне ім'я**. **Первинний порив**.

3. Що є початковою ланкою якоїсь організації. **Первинна парторганізація**.

Первісний – 1. Який був у найдавніші періоди історії людства; відповідає російському **первобытний**. **Первісна людина**. **Первісне суспільство**. 2. Який існував спочатку і його замінили чимось. **Первісний текст**.

Первозданий – чистий, незайманий. **Первозданий степ** (цілина).

Багатьом здається, що іменники **танок і танець** означають одне й те ж саме, тому й читаємо раз у раз на афішах: «Виступає ансамбль пісні й танцю».

Але ж *танок*-то тільки різновид танцю, він відповідає російському *хоровод*. «Струнки високі дерева снуються перед очима, неначе водять який чарівний *танок*» (Леся Українка). Сплутування цих іменників призводить до мовних похибок.

СТАТИ В ПРИГОДІ ЧИ В НАГОДІ?

Іменники *пригода* та *нагода* – наче камінь спотикання для тих, хто негаразд знає або тільки починає вивчати українську мову. В одній з попередніх публікацій побіжно згадувалося про вживання їх. Однак читачі просять докладніше розповісти про це, що ми й робимо.

Обидві лексеми часом ставлять не там, де треба, не тільки через їхню звукову схожість, а й тому, що серед багатьох значень вони мають також значення російського слова *случай*. «Ще на формуванні (взвуду) сталася *пригода*, після якої ми з Оленченком подружили» (Іван Багмут); «Олексій дав оправити портрет у рамки за скло і послав при *нагоді* до матері» (Панько Куліш).

Щоб уникати прикрих помилок, слід запам'ятати, що *нагода* означає зручні, сприятливі для здійснення чого-небудь обставини, підходящий момент». А *пригода* вказує на те, що сталося (часто непередбачено, несподівано); на якусь подію або й на лихо. «Серед ночі, при місяці, при тяжкій болі тіла, всі денні *пригоди* вставали перед ним, як страховище» (Панас Мирний).

Цей іменник може також виражати потребу, користь: «Годувала собі дочку для своєї *пригоди*, щоб принесла із крилиці холодної води» (народна пісня), від чого походить вислів *стати в пригоді*: «Не бий мене, чоловіче добрий, я тобі у великій *пригоді стану*» (казка).

Отже, *стати в пригоді-знадобитися, бути корисним, зробити послугу* тощо. Замість цього словосполучення в усному мовленні, а іноді й у засобах масової інформації безпідставно вживають не узвичаєне в літературній мові *стати в нагоді*, що виникло внаслідок плутання двох висловів – *стати в пригоді й мати нагоду*: «Ось коли хлопцеві *стали в нагоді* знання, набуті в профтехучилищі» (з газети). Такого ненормативного звороту варто уникати.

ПІДСТУПНЕ ОБАБІЧ

Становити і складати. Перше з цих дієслів уживається в літературній мові в значенні бути складником чогось; являти собою щось. «Орні землі з давніх-давен *становили* на території Гуцульщини незначну частину її земельних угідь» (з газети).

Інколи *становити* замінюють словом *складати*. **Економічний ефект складає**. **Не складає винятку** (труднощів). Цього робити не слід. Адже така заміна призводить до порушення лексичних норм. У дієслова *складати* є свої значення, скажімо, *складати доповідь* (рівняння, уявлення), *складати дрова*.

Не сприймається тепер як нормативний і зворот *становити собою*.

Тож свідоме і точне слововживання – *насамперед*. Читаю в газеті: «Хлопчик погрався в пісочку й сів на лавочці *обабіч* бабусі». Виходить якась нісенітниця. Адже *обабіч* означає «з обох боків». А треба було написати *обіч*, тобто *поруч, біля бабусі*.

ПАМ'ЯТНИК І ПАМ'ЯТКА

Здавалося б, із словами *пам'ятка* й *пам'ятник* уже все гаразд: маємо Товариство охорони *пам'яток* історії та культури (хоча спочатку в складі його назви замість *пам'яток* стояло *пам'ятників*), часопис «Пам'ятники України», пише мовознавець Олександр Пономарів. Але багато мовців, серед яких, на жаль, є й працівники засобів масової інформації, досі не бачать особливості різниці між цими двома паронімами (слова, близькі за звуковим складом і вимовою, але різні за значенням і написанням). По радіо й телебаченню часом виступають кореспонденти, котрі розповідають про Товариство *пам'ятників*. Виходить, є потреба ще раз нагадати, що *пам'ятник* у сучасній українській літературній мові має тільки одне значення – *кульптурна споруда* на пам'ять або на честь когось чи чогось. Скажімо, *пам'ятник князеві Володимиру*, *проект пам'ятника Михайлові Грушевському*, *встановлення пам'ятника Лесі Українці* тощо.

Слово *пам'ятка* має кілька значень: *річ або об'єкт, що нагадує про когось*,

про щось («Який виноград викохав! Добру *пам'ятку* по собі лишив», – Іван Волошин); предмет матеріальної або духовної культури минулого: історична *пам'ятка*, літературна *пам'ятка*, *пам'ятка* музичної культури, *пам'ятка* природи і таке інше; поминальна книжечка; те саме, що й інструкція (*пам'ятка* водієві, *пам'ятка* туристові). Отже, єдино можлива назва організації – Товариство охорони *пам'яток* історії та культури (оскільки воно покликане охороняти не лише монументи й надгробки).

(Далі буде)

Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр ім. М. Куліша

ОГОЛОШУЄ КОНКУРС

на заміщення вакантної посади **художника-постановника**.

Кваліфікаційні вимоги: повна або базова вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст або бакалавр); для магістра та спеціаліста – без вимог до стажу роботи, для бакалавра – підвищення кваліфікації та стаж роботи за професією художника не менше 3 років.

До заявки на участь у конкурсі додаються такі документи:

- автобіографія;
- творча характеристика;
- копія диплома про освіту (довідка з ВНЗ).

Документи для участі в конкурсі приймаються до 01.06.2012 р. за адресою: ХОАМДТ ім. М. Куліша, вул. Горького, 7, м. Херсон, 73003.

Додаткова інформація щодо основних посадових обов'язків, розміру та умов оплати праці надається відділом кадрів ХОАМДТ ім. М. Куліша за адресою 73003, м. Херсон, вул. Горького, 7.

Телефон для довідок: (0552) 22-57-12.

Відділ кадрів

ІНФОРМАЦІЯ ВІД СЛУЖБИ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Шановні наші читачі та передплатники!

Спеціальний випуск журналу «Пам'ятки України», присвячений **Національному історико-культурному заповіднику «Чигирин»**, вийшов з друку. Де придбати останній випуск журналу ми розповімо Вам за тел. (044) 498-23-64.

Журнали «Музика» № 4–6 і «Український театр» № 6 надійшли в продаж в кіоски «Преса» м. Києва.

Журнали «Українська культура», «Театрально-концертний Київ», газети «Культура і життя» і «Кримська світлиця» також чекають на Вас в кіосках «Преса», книжкових магазинах, поштових відділеннях Київської області.

Вийшов з друку англомовний випуск журналу «Українська культура».

Всі наші видання можна придбати в редакції.

Передплатники отримають журнали і газети своєчасно.

Направлені в друкарню наступні випуски журналів «Театрально-концертний Київ» та «Українська культура».

ПЕРЕДПЛАТА НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ 2012 р. РОЗПОЧНЕТЬСЯ В КВІТНІ.

Будемо вдячні Вам за пропозиції і зауваження щодо організації передплати і продажу наших видань.

Наші телефони: (044) 498-23-64, моб.: 067-394-97-21, 386-56-63.

Культура і життя

Газета виходить щочетверга

Передплатна ціна на 2012 р.:

півріччя – 82,77 грн
квартал – 42,21 грн
місяць – 14,27 грн

У передплатній ціні враховано вартість доставки до Вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс у Каталогі видань України

60969

Передплатні індекси інших наших видань: газета «Кримська світлиця» – 90269; журнали: «Українська культура» – 95220, «Український театр» – 74501, «Музика» – 74310, «Пам'ятки України» – 74401, «Театрально-концертний Київ» – 37112.

Довідки за тел. (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com

Передплату можна оформити в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України, через передплатні агентства, а також у редакції газети

СМАЧНОГО!

ЇХ ВЕЛИЧНИСТЬ ВАРЕНИК

«Щоб повна була, як вареник» – так промовляють до молодої на весіллі або провідуючи породілю, коли частують їх варениками. У цих обрядах вареник символізує продовження роду.

Колись у повсякденному меню українців вареники зустрічались нечасто – вони були окрасою недільного або ж святкового столу. Готували вареники на весілля, хрестини, поминки, гостини, храмові свята, їх варили на толоку та обжинки. А начинки у вареників були ось які: смажена капуста, варена товчена картопля, мак, калина, вишні та інші ягоди, яблука, варена та товчена сушина, варена квасоля, товчений горох, пшоняна та гречана каші й навіть борошно. Такі вареники (з борошном) варили на Полтавщині та півдні Чернігівщини. Для цього підсмажували сало, доки воно не перетворювалось на сухі жовті шкварки. У киплячий смалець до цих шкварок додавали, розмішуючи, борошно. Засмажку охолоджували і начиняли нею вареники. Називали їх «вареники з піском». Це дуже смачно, спробуйте й ви.

ВІД ДІДІВ-ПРАДІДІВ

«То сніг, то завірюха – бо зима біля вуха». Дарма, що руки, ніс та ноги замерзли. На те воно й зима, щоб хурделити-метелити, засипати снігом та морозити.

Ось вам порада – одягніться тепліше, вийдіть на вулицю, підніміть очі до неба. Нехай падає на обличчя сніг, можна навіть ловити ротом сніжинки, і ось так дослухатись до зимової краси. А потім повернутися у теплу оселю, зігріти чаю, взяти нашу газету і дізнатися про народні традиції наступного тижня.

27 січня – саме цього дня (а деінде – 28 січня), вишптували на чаклуни. Етнограф Павло Чубинський свого часу зафіксував спогади про те, що саме цього дня можна стати чаклуном. Потрібно провести відповідний обряд. Ми його ні описувати, ні проводити не будемо. Сьогодні у нашому житті і без чаклунства є багато темних та злих сил. Відженемо їх від себе добрим настроєм та впевненістю у завтрашньому дні.

28 січня – «Павло дня прибавив».

29 січня – Петра Вериги. «На Петра Вериги – половина снігу, половина криги», «З Вериги чекайте відлиги», «На Петра Вериги не заробиш у пана й криги».

30 січня – Антоніна перезимня, зимі половина. До цього дня намагалися закінчити вирубку лісу – «доки дерево спить». Таке дерево потім шашіль не точить, не псують грибки, воно краще тримає тепло. Рубати дерева тоді, коли починається рух соку – гріх.

31 січня – «Опанас-ломононос швидкий на мороз». Зазвичай цей день – холодний, а тому казали: «З Панасовими морозами жарти лихі», «На Панаса-ломиноса бережи носа».

«Лютневий сніг весною пахне». За старослов'янським календарем

останній місяць зими – лютий. Ось вам іще назви місяця вітрів та хурделиць: «казидорога», «казибрид», «кriverдоріг», а ще «сніжень», «лютень», «зимобор», «межень». Латинською мовою лютий – «февруаріс», що означає «очищення» перед тим, як природа має знову народитися. Февруаром іменують цей місяць німці, датчани, норвежці; февруарісом – латиші, февруаром – естонці, февруарієм – молдавани.

У лютому завжди вітри і хурделиці, й лише деколи, в безмарні дні пригріє сонце і нагадає, що лютий – «бокогрій», і незабаром весна.

У лютому хлібороби немов виходять із зимової дрімоти, все більше непокояться, які ж будуть погода та врожай. Спостерігають, та й між людей «свої вуха посилають» – хто і що прогнозує на прийдешню весну? Та ще до весни цілий місяць. Яким він буде – побачимо самі. Ще нас чекають лютневі великі свята: Стрітня Господне та Масляна, а за нею початок Великого посту. А зараз пригадаємо деякі свята за народним календарем перших днів лютого.

1 лютого – Макар-весноукажчик. Якщо гарна погода – весна буде рання.

2 лютого – Юхим зимовий. Опівдні «засміється сонце» – на ранню теплу весну. Нехай же сонце «сміється» у кожному вашу оселю в усі дні року.

ПРАВОСЛАВНИЙ КАЛЕНДАР

27 січня – Рівноапостольної Ніни. День янгола: Ніна, Степан, Ярема, Остап, Адам, Веніамін.

28 січня – Преподобного Павла Фивейського. День янгола: Павло, Гаврило, Прохір, Іван.

29 січня – поклоніння чесним веригам Апостола Петра. День янгола: Максим, Петро.

30 січня – Преподобного Антонія Великого. День янгола: Антоній, Антоніна.

31 січня – святих Афанасія і Кирила. День янгола: Кирило, Панас.

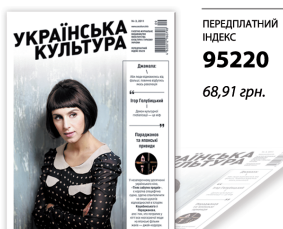
1 лютого – Преподобного Макарія Великого. День янгола: Макар, Федір, Сава, Антон.

2 лютого – Преподобного Євфимія Великого. День янгола: Євтихий, Юхим, Овсій.

Підготувала Тетяна ШНУРЕНКО

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НАШІ ВИДАННЯ у 2012 році

У першій декаді лютого можна оформити передплату з березня по червень

Оформлення передплати на друге півріччя 2012 року розпочнеться в квітні місяці. Передплату можна оформити в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України, через передплатні агентства, а також у редакції Газетно-журнального видавництва Міністерства культури України

У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на всі наші видання можна через сайт www.presa.ua, на сторінці «Передплата On-Line»

Довідки за тел.: (044) 498-23-64 e-mail: nvu.kultura.porhuh@gmail.com

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ ТА ПЕРЕДПЛАТНИКИ!

Видання Газетно-журнального видавництва в 2012 році будуть виходити з такою періодичністю:

- газети «Культура і життя», «Кримська світлиця» – щоп'ятниці;
- журнали «Українська культура», «Пам'ятки України: історія та культура», «Театрально-концертний Київ» – щомісяця;
- журнали «Музика» і «Український театр» – раз на два місяці.

Передплату на журнали і газети можна оформити з будь-якого місяця у всіх поштових відділеннях зв'язку України.

Газета «Культура і життя» № 4 (4472), 27 січня 2011 рік

Засновники: Міністерство культури України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети «Культура і життя»

Видавця: ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса видавництва: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел. +38 (044) 498-23-65

Генеральний директор Олеся БіЛАШ

Головний редактор Людмила ГНАТЮК

Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел. +38 (044) 498-23-65 nvu.kultura@gmail.com

Виходить із 7 жовтня 1923 року. Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – КВ № 1026 від 26.10.94 р.

Друкарня: ТОВ «Мега-Поліграф», вул. Марка Вовчка, 12/14, Київ, 04073; тел. +38 (044) 581-68-15

Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38 (044) 498-23-64, +38 (050) 310-56-63

Портал <http://uaculture.com/>

Передплатний індекс в Каталозі видань України 60969

Склад Видавничої ради

Олеся БіЛаш – директор видавництва, Олена Черденниченко – завсектором взаємодії зі ЗМІ та зв'язків із громадськістю МК, Олена Воронько – начальник відділу театрального мистецтва МК, Лариса Лебедівна – завсектором мовної політики МК, Михайло Швед – начальник відділу музичного та церковного мистецтва МК, Ольга Дарибогова – начальник управління міжнародних зв'язків МК, Ольга Голинська – головний редактор журналу «Музика», Наталя Потушняк – головний редактор журналу «Театрально-концертний Київ», Алла Підлужна – головний редактор журналу «Український театр», Марія Хрущак – головний редактор журналу «Українська культура», Орест Когут – головний редактор видавництва.

Дизайн та верстка Сергія Задворного

Редакція залишає за собою право на редагування отриманих матеріалів без узгодження з автором. Думки авторів публікації можуть не збігатися з позицією редакції. Передрук і відтворення текстових та ілюстративних матеріалів журналу тільки з письмового дозволу видавця

© «Культура і життя»

Наклад 2000

Ціна договірна